

letnik 2, številka 1, 2023

fu tura

ŠTUDENTSKA REVIIJA FAKULTETE ZA UPRAVO

odgovorni urednik:
Luka Vavtar

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za upravo*

»Kdor ne gleda naprej, vedno ostaja v ozadju.«

Star nigerijski pregovor

Pred več kot sedmimi leti so države po vsem svetu na Generalni skupščini Združenih narodov podpisale Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 in njenih 17 ciljev trajnostnega razvoja. Svetovni voditelji so se zavezali, da bodo odpravili revščino, zaščitili planet in zagotovili, da bodo vsi ljudje živeli v miru in blaginji. Dandanes ima sodobna javna uprava skozi svoje podporne procese velik vpliv na okolje in zmožnost integracije trajnostnega razvoja v različne sektorske politike, zato smo kot medij s področja upravljanja želeli v aktualni številki posebej izpostaviti nekaj tovrstnih vsebin in je izdaja večinoma tematska ter v vsebinskem smislu namenjena navezavi na trajnostne tematike. Med drugim smo se posvetili orisu inovativnih pristopov za trajnostno, tehnološko opolnomočenje, aktivnostim Model United Nations Slovenia Club (MUNSC), ki deluje v okviru mladinske sekcije Društva za Združene narode za Slovenijo, pregledu dogovorov s konference Združenih narodov o podnebnih spremembah (COP27, tj. vrh o izvajanju podnebnih zavez), možnostim za izvedbo internetnih volitev in krajši predstavitvi zgodovine javnih uslužbencev.

V času, ko je svet globalna vas in je v virtualnem svetu pozornost prevečkrat zgolj hipna, z enim klikom pa so dostopne informacije praktično o vsem, smo si – poleg elektronske verzije – za trenutno številko izbrali tudi staromodni medij tiskanega papirja. Želimo si, da bo revija ostala na vaših mizah in da ne bi bila le bežni utrinek, obenem bomo seveda veseli, če boste svoja mnenja ali predloge o vsebinah in reviji na splošno delili z nami, pišite nam po e-pošti na naslov fu-tura@fu.uni-lj.si.

Veliko užitka pri branju!

Revija FU-TURA (fu-tura@fu.uni-lj.si)
letnik II, številka 1, 2023
ISSN 2820-5138

Odgovorni urednik: Luka Vavtar
Področni uredniki: Tamara Fiksl, Rok Učakar Grašič, Klavdija Košec, Polona Kranjec, Nina Rems
Izdajatelj: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Gosarjeva ulica 5, 1000 Ljubljana
Jezikovno svetovanje: doc. dr. Tadeja Rozman
Oblikovanje: Studio Remc, umetniško ustvarjanje, Irena Remc s.p.

Pogostost izhajanja: 2x na leto
Format: digitalna izdaja (pdf)
Jezik: slovenski
Ključne besede: javna uprava, upravljanje, vladavina prava, sistem, javni interes, študenti
Razvid medijev MK RS: št. 2489

Področni uredniki *Rok Učakar Grašič, Tamara Fiksl, Klavdija Košec, Nina Rems, Polona Kranjec*
in odgovorni urednik *Luka Vavtar*.

Revija FU-TURA, letnik II, številka I (trajnostna, tematska edicija) je nastala v okviru projekta FU-TURA, prakse in izzivi za trajnostno javno upravo, ki je financiran v okviru internega razpisa Univerze v Ljubljani Študentski projekti za trajnostni razvoj, vezano na ukrep RSF (tj. Razvojni steber financiranja 2021–2024) »Vključevanje lokalnih, regionalnih in globalnih izzivov trajnostnega razvoja, interdisciplinarnosti in STEAM pristopov v študijski proces« (tj. ukrep C.III.1).

kazalo

- 6** T. Kotur: **Inovativni in trajnostni pristopi za tehnološko opolnomočenje**
- 14** K. Košec: **Trajnostni razvoj, učenje in uporaba tehnologije na primeru modela Združenih narodov**
- 22** T. Fiksl: **Trajnostni izzivi našega sveta, Organizacija združenih narodov in COP27 ... Ali je svet pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja uspešen ali ne?**
- 30** Ž. M. Povše: **Zgodovina javnih uslužbencev**
- 38** A. Gabrovec: **Pandemija covid-19 – odskočna deska za izvedbo internetnih volitev?**

- 46** Možnosti za mednarodno udejstvovanje: IES, ASEF
- 48** Neformalna skupina »Perspektiva Fakultete za upravo«
- 50** Karierno središče Fakultete za upravo
- 51** Strokovni svet za trajnostni razvoj javne uprave
- 52** Prvo leto mentorskega programa »Alumni za študente«

Inovativni in trajnostni pristopi za tehnološko opolnomočenje

Tamara Kotur
tk1249@student.uni-lj.si

Tamara Kotur je absolventka programa Upravljanje javnega sektorja na prvi stopnji. V času dodiplomskega študija so njeno zanimanje najbolj pritegnili pravni in organizacijski predmeti. Zunaj študija pa se zanima predvsem za okoljevarstvene tematike in načine trajnostnega življenja, zato je z veseljem sodelovala tudi na dveh projektih Fakultete za upravo na temo trajnostnega razvoja.

povzetek

Članek je nastal v okviru projekta IT+PTOM z namenom predstavitve različnih pristopov tehnološkega opolnomočenja. V začetku so opredeljene usmeritve in prednostni nalogi Evropske unije, ki sta vezani na izbrano tematiko in sta spodbudili tudi trajnostni razvoj in digitalizacijo na nacionalnih ravneh držav članic. Članek se nato osredotoči na preučevanje obstoječih praks tehnološkega opolnomočenja, ki jih je izbrala Slovenija, in opredeli tehnološki razvoj Slovenije po indeksu DESI v primerjavi z drugimi državami članicami.

Ključne besede: *digitalna preobrazba, podnebno nevtralna Evropa, digitalizacija, tehnološko opolnomočenje, indeks DESI*

Živimo v svetu velikih sprememb, digitalizacije in hitrega tehnološkega razvoja. Prihodnost Slovenije je odvisna od tega, kako dobro se bo družba prilagodila zahtevam naprednih digitalnih tehnologij in njihove uporabe v gospodarstvu in družbi (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2021). Pri tem ima ključno vlogo tehnološko opolnomočenje državljanov. Izraz opolnomočenje pomeni krepitev moči ali vloge posameznika, kar je navadno povezano z večjo odgovornostjo za sprejemanje odločitev (*Opolnomočenje / ZRC SAZU, b. d.*). Tehnološko opolnomočenje je za napredovanje in razvoj ključno, saj državljanje nauči uporabe informacijske in komunikacijske tehnologije. Članek, katerega namen je predstaviti prakse tehnološkega opolnomočenja, je nastal v sklopu projekta *Inovativnih in trajnostnih pristopov za tehnološko opolnomočenje*¹. V nadaljevanju bodo predstavljeni pristopi k tehnološkemu opolnomočenju državljanov, ki jih je Slovenija izbrala, da bi dvignila nacionalno raven znanja in kompetenc državljanov s področja digitalizacije. Slovenija s tem sledi tudi usmeritvam in ciljem EU o digitalni preobrazbi Evrope.

Evropska komisija je naznanila digitalno preobrazbo Evrope do leta 2030. Predstavila je svojo vizijo in poti za izboljšave na področjih znanja in spretnosti, digitalne preobrazbe podjetij, varne in trajnostne digitalne infrastrukture ter digitalizacije javnih storitev. Digitalna preobrazba Ev-

rope določa konkretne cilje in je ključnega pomena za uresničitev cilja podnebno nevtralne Evrope do leta 2050. Cilja se močno povezujeta in predstavljata dve izmed šestih prednostnih nalog komisije za obdobje 2019–2024. Cilj prednostne naloge evropskega zelenega dogovora je postati prva podnebno nevtralna celina do leta 2050, do leta 2030 zmanjšati izpust toplogrednih plinov za 55 % in posaditi 3 milijarde novih dreves. Uresničevanje političnih pobud proti podnebni krizi bo izboljšalo zdravje ljudi, kvaliteto življenja, zaščitilo biotsko raznovrstnost in omogočilo čistejšo vire energije. Velik vpliv pri doseganju teh ciljev bo imela digitalna transformacija Evrope, ki naj bi omogočila zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov. Na to pozitivno vplivajo možnosti, ki jih omogoča digitalizacija, in sicer delo od doma, izvedba spletnih sestankov, predavanj ali izobraževanj, digitalizacija javnih storitev, spletno naročanje, uporaba javnega prevoza ter razvoj avtonomnih in električnih vozil. Komisija se zavzema za vzpostavitev varnega in zaščitene digitalnega okolja, ki je dostopno vsem. Cilji do leta 2030 so zagotoviti osnovno digitalno znanje vsaj 80 % prebivalstva, 100-odstotno digitalizacijo javnih storitev in e-zdravja, uporabo digitalne identifikacije vsaj pri 80 % državljanov, gospodinjstvom zagotoviti gigabitno povezljivost s spodbujevalci socialno ekonomskega razvoja, vsa poseljena območja pokriti z omrežjem 5G ter doseči, da bi 3 od 4 podjetij uporabljala storitve računalništva v oblaku in umetno inteligenco. Uresničevanje ciljev digitalizacije in podnebne nevtralnosti Evrope spreminja način dela, učenja in vključevanja posameznikov v družbo in vsakodnevno življenje ter predstavlja nove priložnosti, ki se lahko izkoristijo le, če posamezniki raz-

vijejo prave veščine. Evropa se je tega lotila aktivno, in sicer z določanjem konkretnih ciljev ter sprejemanjem različnih pravnih virov in akcijskih načrtov, ki zagotavljajo uresničevanje vizije EU. Evropska komisija je objavila akcijski načrt za naslednjih 5 let (Program znanj in spretnosti za Evropo) za krepitev trajnostne konkurenčnosti, zagotavljanje socialne pravičnosti in krepitev odpornosti za odziv na krize. Na področju izobraževanja in usposabljanja je bil na ravni EU sprejet akcijski načrt za digitalno izobraževanje EU, ki podpira trajnostno in učinkovito prilagajanje sistemov izobraževanja in usposabljanja držav članic v digitalni dobi. Načrt je dolgoročna strateška vizija zelo kakovostnega in dostopnega digitalnega izobraževanja. Možnost za njegovo izvedbo se je potrdila med pandemijo covid-19, saj so okoliščine spodbudile do sedaj največjo uporabo tehnologije v izobraževanju in razvoj digitalnega izobraževanja (Uradno spletišče EU, 2022).

Digitalna preobrazba poleg opredelitve ciljev vključuje tudi njihovo spremljanje. Doseganje zastavljenih ciljev EU in napredek držav članic se meri z indeksom DESI, ki države razvršča glede na njihovo raven digitalizacije. Pri vseh državah je opazen napredek, a razlika med vodilnimi državami članicami in tistimi, ki dosegajo najnižje rezultate, je še vedno prevelika (Uradno spletišče EU, 2022). Slovenija se je glede na indeks DESI v letu 2022 uvrstila na 11. mesto izmed 27 držav članic in njen napredek sodi v povprečje EU. Pod povprečjem se nahaja na področju osnovnih in nadosnovnih digitalnih spretnosti in znanja ter pri digitalnih javnih storitvah. Slovenija se zavzema za digitalno preobrazbo gospodarstva in javnega sektorja, kar dokazujejo njeni pristopi k tehnološkemu opolno-

močenju državljanov. Sprejela je dokument Strategija digitalnih javnih storitev 2030, ki predstavlja enega od reformnih ukrepov v načrtu Slovenije za okrepanje in odpornost, ki je usklajen z digitalnimi ambicijami EU (DESI, 2022). Načrt vključuje 55 naložb, 33 reform ter 0,7 milijarde evrov posojil in 1,8 milijarde evrov sredstev, od katerih je 42 % sredstev namenjenih za doseganje podnebnih ciljev in 21 % za doseganje ciljev digitalne preobrazbe Slovenije (Uradno spletišče EU, 2022).

Kot že predhodno omenjeno, je eden izmed ciljev EU za evropsko digitalno desetletje digitalizacija javnih storitev. Cilj je, da 80 % državljanov uporablja digitalno identifikacijo in da imajo vsi državljanje dostop do zdravstvene dokumentacije preko portala eZdravje. Storitveni portali, ki omogočajo elektronsko poslovanje, so tudi eUprava, Slovenska poslovna točka (SPOT), eDavki, zVem in eDemokracija. Portali, kot so eDemokracija, predlagam.vladi.si in Stop birokraciji pa so primeri digitalnih orodij, ki omogočajo javnosti sodelovanje pri upravnih odločitvah (DESI, 2022). Portal eDemokracija spodbuja sodelovanje državljanov pri pripravi predpisov, saj lahko ti preko spleta oddajo svoja mnenja, pripombe ali pobude glede predpisov v pripravi. Portal predlagam.vladi.si omogoča večjo vključenost državljanov v oblikovanje vladnih politik, saj uporabnikom omogoča izmenjavo stališč in mnenj o poljubnih temah. Orodje registriranim uporabnikom omogoča, da opredelijo in podrobneje predstavijo vsebinsko problematiko, ki po njihovem mnenju v Sloveniji ni primerno urejena, in podajo predlog za njeno izboljšavo. Če o predlogu glasuje več kot 5 % aktivnih registriranih uporabnikov in predlog dobi več glasov za kot proti, se ta posredu-

¹ Vsebinska projekta *Inovativni in trajnostni pristopi za tehnološko opolnomočenje* je usmerjena v analizo in povezovanje tehnoloških pristopov ter ključnih trajnostnih vprašanj, predvsem z namenom poučevanja oz. učenja v projekt vključenih študentov in drugih deležnikov, ki bodo lahko prosto dostopali do projektnih rezultatov.

je v obravnavo pristojnemu ministrstvu oziroma vladni službi, ki pripravi uradni odgovor. Projekt Stop birokraciji sistematično preprečuje administrativne ovire (Predlagam Vladi, 2022), Slovenska poslovna točka (SPOT) poslovnim subjektom nudi vse informacije o poslovanju in jim omogoča izvedbo elektronskih postopkov (Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije, 2022). Namen projekta Inovativen.si, ki ga vodi Ministrstvo za javno upravo, je povečati učinkovitost in kakovost dela javne uprave. Glavna cilja sta uveljavitev uporabe inovativnih pristopov z uporabnikom v središču in večja ozaveščenost ter usposobljenost zaposlenih v javni upravi za uporabo inovativnih metod dela (Gov.si, 2022).

V okviru evropskega akcijskega načrta za digitalno izobraževanje je Slovenija pričela z nacionalno reformo učnih načrtov. Cilj reforme slovenskih učnih načrtov je razvoj digitalnih kompetenc v osnovnih in srednjih šolah. Ta vključuje tudi intenzivno izpopolnjevanje učiteljev, saj se bo 20.000 strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju usposabljal na področju digitalnih kompetenc. Izvedena bo prenova pedagoških praks, vzpostavile se bodo digitalno opremljene šole in digitalne rešitve z namenom boljše podpore učnega procesa, kot je npr. e-nacionalno preverjanje znanja (Uradno spletišče EU, 2022). Na sprejetje že več let čaka predlog postopnega uvažanja obveznega pouka računalništva in informatike v osnovnih šolah, o takrat pa naj bi digitalne kompetence izboljševali s prenovo učnih procesov, ki bodo vključevali temeljna znanja računalništva in informatike (Kuralt, 2022). Izvedeni so bili številni projekti, ki so v izobraževalni sistem prinesli številne novosti. Eden izmed takšnih projektov je mednarodni

projekt EUFolio. Gre za razvojni projekt, usmerjen na uvajanje eListovnika v procese poučevanja. EListovnik predstavlja osebno elektronsko okolje učenca za načrtovanje, spremljanje in vrednotenje učenja ter svojih dosežkov. V njem sodeluje 7 držav in 4 izmed teh, med katerimi je tudi Slovenija, dejansko uvajajo eListovnik v šole (EUFO-LIO, 2022). Naslednji projekt je projekt Dvig digitalne kompetentnosti in se od ostalih razlikuje po tem, da izhaja iz dejanskih potreb posameznega vzgojno-izobraževalnega zavoda, za katerega načrtuje lastne strategije za dvig digitalnih kompetenc vodstvenih in strokovnih delavcev, otrok, učencev in dijakov. Z učinkovito rabo digitalnih tehnologij bo izvedena analiza dejanskega stanja in pripravljen akcijski načrt za posamezni vzgojno-izobraževalni zavod. Oblikovala se bo digitalna strategija, na osnovi katere bodo izvedena usposabljanja in implementacija na novo pridobljenih znanj (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2022). Izboljševanju digitalnih kompetenc učiteljev je namenjen tudi projekt MENTEP, pri katerem je bilo razvito spletno orodje za samovrednotenje pedagoških digitalnih kompetenc in portal za nadaljnjo podporo pri njihovem razvoju. Namen projekta je dvig digitalne pismenosti učiteljev na njihovem področju dela, saj ima uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij (v nadaljevanju IKT) pri pouku pozitivne učinke pri rezultatih učencev (MENTEP, 2022).

Februarja 2022 je Slovenija, da bi povečala digitalno razvitost gospodarstva in celotne družbe, sprejela Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti. S ciljem razširitve osnovnih digitalnih kompetenc je zakon uvedel enkratne digitalne bone. Del slovenskega proračuna 2022 tako vključuje

digitalne bone za spodbujanje digitalne vključenosti v vrednosti 150 evrov na posameznika za nakup računalniške opreme. Do bona so bili upravičeni učenci 7., 8. in 9. razreda, dijaki in študenti. Po končanem izobraževanju na področju digitalne pismenosti pa so bili do njega upravičeni tudi državljani, stari 55 let ali več. V pripravi je tudi novela zakona o spodbujanju digitalne vključenosti, ki bo ohranila digitalne bone, a le za socialno ogrožene posameznike, in prinaša ustanovitev računalniškega sklada preko že obstoječega štipendijskega sklada. Ta bo omogočil izposojno računalniške opreme socialno šibkejšim, otrokom s posebnimi potrebami, upokojencem in invalidom (Slovenska tiskovna agencija, 2022). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je zagotovilo pridobitev osnovnih digitalnih spretnosti in znanj tudi odraslim, še posebej zaposlenim v mikropodjetjih ter majhnih in srednje velikih podjetjih, ki so prav tako prejeli bone za izboljšanje digitalnih kompetenc. Nudijo jim svetovanje, mentorstvo in usposabljanje. Ministrstvo je vzpostavilo tudi spletno podatkovno bazo znanja, v kateri lahko najdejo seznam spletnih seminarjev, člankov in konferenc za izpopolnjevanje svojih digitalnih kompetenc (DESI, 2022). Tečaje digitalnih spretnosti in znanj za javne uslužbenke izvaja Upravna akademija, ki spodbuja zaposlene v javnem sektorju k udeležbi usposabljanja, ki poteka v obliki samoučenja na daljavo. Tečaj je razdeljen na štiri učne programe, ki zaposlenim omogočijo pridobitev novih digitalnih znanj. Na področju analitike sta to učna programa poslovne in podatkovne analize, na področju razvoja programa pa razvoj aplikacij in programski razvoj. S poslovno analizo zaposleni pridobijo znanja o učinkovitem upravljanju s podatki in

o osnovah računalništva v oblaku. Podatkovna analiza vključuje znanja o osnovah vizualizacije podatkov in temeljna znanja za uporabo podatkov na kateremkoli področju. Z razvojem aplikacij se posameznik nauči poenostavitve, spreminjanja in avtomatizacije poslovnih postopkov, s programskim razvojem pa tudi načrtovanja programske opreme, sistemov ter znanj o razvoju in preizkušanju programskih rešitev (Fast Lane, 2022).

Poleg projektov, ki sem jih predstavila do sedaj in so namenjeni aktivno zaposlenim posameznikom, potekajo tudi projekti, ki jih sofinancira EU ali Slovenija sama, in so namenjeni tudi starejši populaciji, osebam s posebnimi potrebami in mladim. Projekt za celovito podporo aktivni in starajoči se delovni sili, poimenovan tudi s kratico ASI, pomaga podjetjem pri usposabljanju in krepitvi kompetenc starejših zaposlenih, ki se jih na tak način motivira za podaljšanje delovne aktivnosti. Starejši se najpogosteje odločijo za usposabljanje na področju digitalnih spretnosti in znanj, učenja novih jezikov in mehkih veščin, kot je npr. poslovna komunikacija (Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije, 2022). Projekt Mobilni heroji, ki ga je izvajala Služba vlade za digitalno preobrazbo v sodelovanju s podjetjem Simbioza, je z mobilnimi učilnicami na 19 različnih lokacijah omogočil starejšim iz bolj oddaljenih krajev usposabljanje na področju digitalnih kompetenc. S projektom so premostili vrzeli na področju IKT med mestnimi in podeželskimi območji, zmanjšali družbeno izključenost starejših ter jim omogočili večjo neodvisnost in informiranost (Služba Vlade Republike Slovenije za digitalno preobrazbo, 2022). Za tehnološko opolnomočenje oseb s posebnimi potreba-

mi pa je bil razvit projekt Digitalno pripovedovanje zgodb za izboljšanje spretnosti in opolnomočenje oseb z motnjami v duševnem razvoju. Gre za inovativen učni pristop k pripovedovanju zgodb, prilagojen osebam z motnjami v duševnem razvoju. Pri tem se uporablja Berkeleyjev model, ki za pripovedovanje uporablja kratke prvoosebne pripovedi, ki združujejo posnetke glasu, slik in glasbe. Projekt sodelujočim omogoča, da z digitalnim medijskim izražanjem povedo svojo zgodbo na način, ki jih opolnomoči in spodbuja njihovo ustvarjalnost (Jerič, 2021). Mladi pa predstavljajo ciljno skupino projekta Opolnomočenje mladih za premišljene izobraževalne in karijerne odločitve, ki ga financira EU in se osredotoča na razvoj identitete mladih. Preko digitalne igre bodo mladi spoznali večšine, uporabne na področjih življenja, dela in izobraževanja, ter načine, kako pridobiti novo znanje, ki jim bo omogočilo raziskovanje možnosti za prihodnost. Cilj projekta je zmanjšanje zgodnjega opuščanja šolanja pri mladih v starostih 14–17 let, kar bi dosegli s spodbujanjem k premišljenim izobraževalnim in kariernim odločitvam ter preprečitvijo vstopa mladih na trg dela z nezadostnimi spretnostmi. Del projekta pa predstavlja tudi Vodnik za starše, ki predstavi načine in dobre prakse usmerjanja mladih v obdobju sprejemanja odločitev za nadaljnje izobraževanje oziroma vstop na trg dela (Pregled – DesignMyFuture, 2022).

Če Slovenijo na področju digitalizacije primerjamo z drugimi državami EU, imamo v Sloveniji razmeroma dobro pokritost s širokopasovnim internetom, veliko digitalnih javnih storitev in dobro koriščenje odprtih podatkov (Slovenska tiskovna agencija, 2022). Prednost Slovenije je tudi človeški kapital, saj ima Slovenija vse znan-

je, ki je potrebno za digitalno preobrazbo (Uradno spletišče EU, 2022). Zaostajamo pa na področju digitalnih znanj in spretnosti prebivalstva, za kar si Slovenija z izvedbami različnih projektov in izobraževanj prizadeva izboljšati. V zadnjih letih se je zmanjšalo število žensk v sektorju IKT, izziv Slovenije pa predstavlja tudi interoperabilnost podatkov in storitev, zaradi česar prihaja do težav tudi pri digitalizaciji zdravstvenih storitev (Slovenska tiskovna agencija, 2022). Slovenija si prizadeva za trajnostno vizijo digitalne družbe, ki bo opolnomočila tako državljane kot podjetja. Kljub vsem priložnostim in prednostim, ki jih digitalne tehnologije prinašajo, obstaja tudi veliko izzivov, povezanih z digitalno preobrazbo, s katerimi se bomo morali soočiti v prihodnosti.

slovarček

- **opolnomočenje (angl.: empowerment)** V splošnem pomenu gre za krepitev moči/vloge posameznika, kar je pogosto povezano z večjo odgovornostjo za sprejemanje odločitev. Znotraj delovne organizacije pa gre npr. za spodbujanje posameznikov, naj prevzamejo individualno odgovornost za izboljšanje načinov, na katere opravljajo svoje delo, s čimer prispevajo k doseganju organizacijskih ciljev.
- **nadosnovne digitalne spretnosti (angl.: above basic digital skills)** Kazalnik digitalnih spretnosti, ki temelji na raziskavi EU o uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij, je kazalnik, ki temelji na izbranih dejavnostih, povezanih z uporabo interneta ali programske opreme na področjih informacijske in podatkovne pismenosti, komunikaciji in sodelovanju, ustvarjanju digitalnih vsebin, varnosti in reševanju težav. Posamezniki, ki obvladajo več kot eno dejavnost z vsakega področja, se smatrajo kot posamezniki z nadosnovnimi digitalnimi spretnostmi.
- **interoperabilnost** Interoperabilnost je lastnost, ki omogoča neomejeno delitev virov med različnimi sistemi. Lahko se nanaša na zmožnost izmenjave podatkov med različnimi komponentami ali stroji, tako s programsko kot strojno opremo, ali pa na izmenjavo informacij in virov med različnimi računalniki prek krajevnih omrežij (LAN) ali širokopasovnih omrežij (WAN). Na splošno je interoperabilnost zmožnost dveh ali več komponent ali sistemov za izmenjavo informacij in uporabo izmenjanih informacij.

Viri in literatura

Trajnostni razvoj, učenje in uporaba tehnologije na primeru modela Združenih narodov

Klavdija Košec
kk8094@student.uni-lj.si

Klavdija Košec je študentka prvega letnika magistrskega študija Uprava – Upravljanje javnega sektorja. Je aktualna predsednica MUNSC. Zanimajo jo ustavno in upravno pravo, človekove pravice ter mednarodni odnosi.

povzetek

Članek povezuje trajnostni razvoj in vključuje uporabo (trajnostne) tehnologije pri izvajanju konferenc in simulacij modela Združenih narodov. Na začetku je predstavljen koncept trajnostnega razvoja s poudarkom na trajnostnem izobraževanju. Predstavljene so organizacije in odbori, ki spodbujajo trajnostno učenje. Sledi predstavitev modela Združenih narodov in njegov vpliv na trajnostno učenje in izobraževanje ter predstavitev tehnologije, predvsem programske opreme, ki se uporablja za potrebe modela. V zaključku je predstavljena povezava med modelom Združenih narodov, trajnostnim razvojem in učenjem.

Ključne besede: *MUN, MUNSC, trajnostni razvoj, trajnostno učenje in združeni narodi*

TRAJNOSTNI RAZVOJ IN ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV

Trajnostni razvoj išče načine zadovoljevanja potreb v sedanosti, ne da bi izbrani načini razvoja (negativno) vplivali na prihodnje generacije in njihovo zadovoljevanje potreb (United Nations Department of Economic and Social Affairs, b. d.). V letu 2015 so Združeni narodi soglasno sprejeli Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 (v nadaljevanju: Agenda 2030). Vse članice so podprle 17 ciljev trajnostnega razvoja, ki obravnavajo zdravo okolje ter zdravo in pravično družbo. Združeni narodi so s sprejemom Agende 2030 okrepili zavedanje za trajnostni razvoj ter spodbudili sprejem novih politik in predpisov v vseh državah.

Cilji trajnostnega razvoja so bili postavljeni z namenom konkretizacije trajnostnega razvoja in spremljanjem napredka tega razvoja. Tematsko obravnavajo vprašanja, povezana z vodo, oceani, prometom, urbanizacijo, znanostjo, tehnologijo in podobnim. Agenda 2030 tako preko ciljev obravnava revščino, lakoto, zdravje in dobro počutje, enakopravnost spolov, čisto vodo in sanitarije, dostopno in čisto energijo, dostojno delo in gospodarsko rast, industrijo, inovacije in infrastrukturo, neenakopravnost, trajnostna mesta in skupnosti, odgovorno potrošnjo in proizvodnjo, podnebne ukrepe, življenje pod vodo, življenje na kopnem, mir, pravičnost in močne institucije ter partnerstvo za doseganje ciljev. Četrty cilj agende pa konkretno obravnava kakovostno izobraževanje (United Nations Department of Economic and Social Affairs, b. d.).

Četrty cilj Agende 2030 želi zagotoviti pravično in vključujoče kakovostno izobraževanje za vse, hkrati pa spodbuja vseživljenjsko učenje (The Global Goals, b. d.). Tako kot ostali cilji ima deset podciljev oziroma ukrepov, preko katerih konkretno obravnava kakovostno učenje. Med drugim predpostavlja kakovostno predšolsko vzgojo, brezplačno osnovno in srednješolsko izobraževanje, enak dostop do poklicnega in visokošolskega izobraževanja, odpravo kakršnekoli diskriminacije v izobraževanju ter splošno in matematično pismenost (The Global Goals, b. d.). Kakovostno in vključujoče izobraževanje tako na eni strani krepi zavedanje o trajnostnem razvoju, na drugi pa spodbuja učenje, ki neposredno prispeva k drugim ciljem Agende 2030. Na primer vključevanje v vse oblike šolanja zmanjšuje neenakosti med mladimi in posledično postavlja temelje za izpolnjevanje drugih ciljev Agende 2030.

Trajnostno učenje tako postaja nov koncept, ki spodbuja posameznika k trajnostnemu delovanju v družbi. Primarno pomeni uporabno in kakovostno znanje, ki ga posameznik lahko uporabi v svojem življenju in karieri. Hkrati se spodbuja vseživljenjsko učenje in dopolnjevanje znanja. Pri tem konceptu se v ospredje postavlja sistemsko in ekološko razmišljanje posameznika, ki razvija samozadostnost kot cilj trajnostnega učenja in izobraževanja. Izobraževanje spodbuja inovacije in spremembe, ki omogočajo razvoj novih veščin in znanj za dolgoročni globalni razvoj. Zaradi pridobljenega znanja lahko posameznik pozitivno prispeva k družbenemu in posledično trajnostnemu razvoju sveta danes in v prihodnje (Hays in Reinders, 2020).

S trajnostnim razvojem se ukvarja več organizacij in odborov znotraj (in izven) Organizacije Združenih narodov. Pri tem je najbolj vidna agencija Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO). V namen trajnostnega učenja je UNESCO ustanovil izobraževalni program, imenovan izobraževanje za trajnostni razvoj. Ta program vsakomur omogoča, da pridobi znanje, veščine in spretnosti, potrebne za oblikovanje trajnostne prihodnosti. Pri tem se osebe izobražujejo o ključnih področjih trajnostnega razvoja, na primer o podnebnih spremembah, biotski raznovrstnosti, zmanjšanju revščine in potrošnje. Izobraževanje jim omogoči kritično presojo in razmišljanje o prihodnjih scenarijih in razvoju sveta (UNESCO, b. d.).

Prav tako aktivna na področju trajnostnega učenja je Ekonomska komisija Združenih narodov za Evropo, ki deluje v sklopu Ekonomskega in socialnega sveta Združenih narodov (ECOSOC). Ta ljudi uči tako o trajnostnem razvoju kot o zdravem in produktivnem življenjskem slogu v sožitju z naravo in upoštevanjem enakosti spolov, družbenih vrednot in kulturne raznolikosti (UNECE, b. d.). Nadalje lahko kot pomemben organ, ki skrbi za trajnostno učenje, izpostavimo tudi Sklad Združenih narodov za otroke (UNICEF).

Pomembnost in implementacija trajnostnega učenja je vključena v več različnih uradnih dokumentov, resolucij in deklaracij. Poleg Agende 2030 so tako med drugimi pomembni še Berlinska deklaracija o izobraževanju za trajnostni razvoj in Resolucija o učenju za trajnostni razvoj (Education International, 2015). S temi se države formalno zavezujejo k izpolnjevanju cilja Agende 2030 in spodbujanju trajnostnega učenja.

MODEL ZDRUŽENIH NARODOV

Model Združenih narodov (Model United Nations – MUN) je simulacija delovanja resničnih komitejev in organizacij Združenih narodov. Tovrstnih simulacij se lahko praviloma udeležijo študentje in je namenjena spoznavanju delovanja Združenih narodov in pravil uradne komunikacije diplomatov. Študentje se lahko simulacij udeležujejo kot delegati v komitejih (predstavniki različnih držav, ne nujno države, v kateri bivajo ali v kateri so rojeni) ali kot predsedujoči (usmerjajo potek debat). Po vsem svetu delujejo posebni klubi, ki se ukvarjajo z izvajanjem simulacij in organizacijo konferenc, med njimi tudi Model United Nations Slovenia Club (MUNSC) iz Ljubljane.

Model Združenih narodov ni nov koncept, saj so prvo tovrstno simulacijo izvedli že leta 1921 na Univerzi v Oxfordu (WiseMee, 2023). Mir Mahmood, predsednik prvega kluba, ki se je ukvarjal z modelom takratne mednarodne skupščine, je razširil idejo o simulaciji na druge univerze. Ideja o simulaciji resničnih političnih organov in odborov se je uveljavila tudi na drugih univerzah in različnih fakultetah po drugi svetovni vojni, najprej v obliki Lige narodov, ki se je kasneje preoblikovala v model Združenih narodov (WiseMee, 2023). Prva prava simulacija Združenih narodov je bila izvedena leta 1947 na kolidžu Swarthmore. Že takrat so obravnavali teme, kot so vzpostavitev mednarodnega nadzora in razvoja atomske energije, enotni sistem državljanstva za begunce in spodbujanje obnove opustošenih območij preko mehanizmov Združenih narodov (Muldoon, 1995).

Model Združenih narodov se je od takrat naprej pospešeno razvijal in sledil ak-

tualnim tematikam Združenih narodov. Dandanes vsepovsod po svetu študentje ustanavljajo klube, ki so namenjeni konferencam in posameznim simulacijam odborov ali organov. Simulacije niso geografsko omejene in se tako izvajajo povsod po svetu. Najbolj znani in spoštovani modeli danes delujejo na univerzah Princeton, Harvard, Columbia, Yale in Stanford (Best-delegate, 2021).

Sodelovanje v klubu in na simulacijah študentom omogoča izpopolnjevanje njihovih govorniških, komunikacijskih in pogajalskih spretnosti (Murray, 2019). Kot navaja Murray (2019), študentje razvijajo tudi sposobnost sodelovanja in iskanja skupnih rešitev. Ob simulacijah kriznih situacij študentje ozaveščajo pomembnost oblikovanja hitrih in optimalnih rešitev. Študentje tako preko simulacij pridobivajo dodatno splošno znanje, gradijo svojo samozavest, razvijajo analitične sposobnosti, pridobivajo spretnosti reševanja problemov, se učijo veččin pisanja uradnih dokumentov in pridobivajo sposobnosti vodenja (Kapoor, 2019). Če imajo klubi sklenjeno partnerstvo z državnimi ali mednarodnimi organi, pa se odločitve, sprejete na simulacijah, posredujejo tudi pravim organom, ki preučijo konkretne ideje mladih.

Model Združenih narodov ima tako dvojno vlogo. Krepi večšine, znanja in sposobnosti študentov ter jim omogoča spoznavanje delovanja Združenih narodov. S tem vpliva na širjenje trajnostnega znanja in četrtega cilja Agende 2030, saj omogoča posamezniku pridobivanje trajnostnega znanja, ki bo zanj pomembno vse življenje, predvsem pri soočanju z novimi in ključnimi globalnimi izzivi. Po drugi strani pa posamezniki preko medsebojne inter-

akcije iščejo ideje za trajnostni razvoj in temu primerno oblikovanje družbe. Torej je model Združenih narodov lahko primer vključevanja mladih v oblikovanje trajnostnih ciljev in politik.

MODELI ZDRUŽENIH NARODOV IN UPORABA (TRAJNOSTNE) TEHNOLOGIJE

Model Združenih narodov je torej simulacija Združenih narodov, ki praviloma poteka v živo. Pri tem delegati in predsedujoči (študentje, ki sodelujejo) uporabljajo pametno tehnologijo – računalnike, mobilne telefone in tablice ter programsko opremo. Za vsako simulacijo predsedujoči uporabljajo programsko opremo, ki jim omogoča beleženje prisotnosti, sledenje potekom govorov sodelujočih in podobno. Hkrati se za oblikovanje in pisanje novih dokumentov in označevanje odločitev uporabljajo tudi različne platforme.

Najbolj poznana in razširjena platforma je tako imenovani mymun (b. d.). Mymun je zelo razvita platforma, ki ponuja veliko različnih možnosti za simulacije in študente, ki jih zanima model Združenih narodov. Mymun je največja konferenčna podatkovna zbirka. Na spletni strani je posebej oblikovan zavihek, kjer se sproti posodablja informacije za vse konference, ki sodelujejo z mymunom. Študentje tako lahko preko mymuna najdejo informacije o različnih konferencah in najdejo primerne konference za svoje interese. Mymun klubom omogoča registracijo njihovih konferenc in širjenje njihove prepoznavnosti. Hkrati platforma omogoča celotno organizacijo konference, od zbiranja prijav do prerazporejanja prijav v komiteje in podobno. Nenazadnje pa je mymun razvil tudi aplikacijo MUN com-

mand, ki je vsesplošno uporabljena na simulacijah.

MUN command je aplikacija, ki ima tako brezplačno kot plačljivo verzijo. Plačljiva verzija je namenjena organizaciji celotne konference, kjer ima vsak organizator dostop do vseh komitejev in sodelujočih. Brezplačna verzija pa je namenjena spremljanju posameznega sestanka komiteja. Predsedujoči v komitejih s pomočjo aplikacije zabeležijo vrsto komiteja, države, temo, ki jo komite obravnava, in podobno. Ob vsakem novem sestanku komiteja lahko s pomočjo aplikacije predsedujoči zabeleži prisotnost delegatov, aplikacija pa mu ob posameznih glasovanjih komiteja omogoča tudi avtomatsko sprejemanje odločitev (ali je neka odločitev sprejeta ali ne) glede na vnesene podatke. To omogoča trajnost zaradi manj uporabljenega papirja in začasnega shranjevanja podatkov.

MUN command je sicer najbolj razširjena, vendar ni edina tovrstna aplikacija oziroma programska oprema. Zelo podobni programski opremi sta tudi ManageUN (2020) in ChairMUN (2023). Obe prav tako omogočata plačljive in brezplačne verzije ter delujeta na enak oziroma podoben način. Obstajajo torej še druge podobne programske opreme, ki pa so po funkcionalnosti podobne opisanim trem. Konference in klubi se med vsemi razvitimi platformami odločajo glede na potrebe komitejev, ceno in funkcionalnosti storitve.

Poleg teh glavnih programskih oprem pa so v zadnjem času razvili še druge podporne aplikacije. Zelo razširjena je uporaba programske opreme za krizno upravljanje Master of Disaster (b. d.). Programska oprema je bila razvita zaradi potreb simulacij kriz. Ob simuliranju situacij, ki niso res-

nične, vendar bi lahko pri diplomatskem pogajanju nastale, je pogosto prihajalo do nepreglednosti podatkov. Posledično je bila razvita programska oprema, ki omogoča tako preglednost kot sodelovanje številnih akterjev preko aplikacije.

Različne programske opreme se tako za potrebe modela Združenih narodov uporabljajo vse bolj. Namreč omogočajo podporo pri sprejemanju odločitev in so dokaj preproste za uporabo. Na ta način delegati razvijajo tudi kompetence na področju trajnostnega razvoja, saj se poleg vsebinskega poglabljanja pri simuliranju odborov in organov razvijajo njihove spretnosti, sposobnosti in znanja za napredno in smotrno rabo tehnologije. Vse to prispeva k četrtemu cilju Agende 2030. Gre za kakovostno znanje, ki omogoča uporabo trajnostnih principov za reševanje aktualnih izzivov in kriz, hkrati pa omogoča inovacije, ki se prilagajajo novim potrebam in iščejo trajnostne rešitve.

SKLEP

Model Združenih narodov je torej simulacija delovanja resničnih organov in komitejev Združenih narodov. Klubi, ki se ukvarjajo s tovrstnimi simulacijami, delujejo vsepovsod po svetu. Teme, ki jih obravnavajo, so aktualne in so v zadnjem času predvsem povezane s trajnostnim razvojem. Mladi iščejo rešitve, ki so pomembne za trajnostni razvoj, ter predlagajo nove pristope in politike. Hkrati pa udeležba na takšnih simulacijah omogoča krepitev njihovih kompetenc in pridobivanje znanj, ki so primarno pomembna za trajnostno in kakovostno učenje, ki je neposredni cilj Agende 2030. Poleg tega se pri simulacijah uporablja raznovrstna programska oprema z namenom iskanja trajnostnih rešitev in pristopov.

slovarček

- **simulacija Združenih narodov** Simulacija Združenih narodov je pojem, ki sledi pojmu model Združenih narodov. Model pri tem zajema celoto in se ga kot pojem po navadi uporablja, ko govorimo o konferencah, kjer poteka simulacija več različnih organov in odborov Združenih narodov. Konference organizirajo klubi, ki so ustanovljeni z namenom simuliranja delovanja organov in odborov Združenih narod. Vsak klub praviloma enkrat letno organizira takšno konferenco. Na konferenci se simulira več različnih odborov in organov, zato je pojem simulacije širši od konference. Simulacija delovanja Združenih narodov lahko tako poteka tudi samostojno, na primer ko klubi organizirajo krajše simulacije (eno- ali dvodnevne) za svoje člane.
- **delegati in predsedujoči v modelu Združenih narodov** Pri izvedbi simulacije Združenih narodov lahko posameznik simulira predsednike odborov ali organov ali predstavlja posamezno državo oz. delegacijo. Predsedujoči vodijo in usmerjajo debato ter pisanje konstruktivnih odločitev, delegati pa vsebinsko obravnavajo tematiko in iščejo ustrezne rešitve. Oboji za potrebe simulacije uporabljajo mobilne naprave in drugo pametno tehnologijo.

Viri in
literatura

Trajnostni izzivi našega sveta, Organizacija združenih narodov in COP27 ... Ali je svet pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja uspešen ali ne?

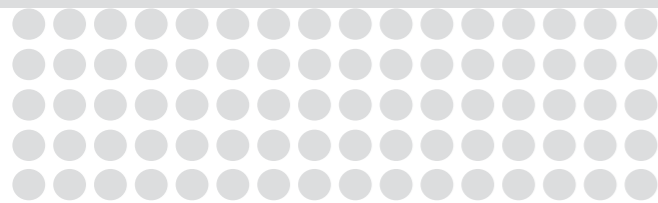
Tamara Fiksl
tf9169@student.uni-lj.si

Tamara Fiksl je študentka univerzitetnega programa Upravljanje javnega sektorja – Upravljanje v Evropski uniji na Fakulteti za upravo Univerze v Ljubljani. Zanima jo predvsem, kako delujejo mednarodne organizacije, kot so Združeni narodi, in zakaj so večstranski odnosi sploh pomembni. V času predsedovanja Slovenije Svetu EU 2021 je kot študentka sodelovala na Ministrstvu za zunanje zadeve, in sicer na Direktoratu za multilateralo in razvojno sodelovanje, kjer je spoznavala sodelovanje Slovenije na področju zunanjih zadev in multilaterale. Zdaj pa kot študentka deluje na Protokolu Republike Slovenije in pomaga pri organizaciji in izvedbi protokolarnih dogodkov.

povzetek

Mir, diplomacija in mednarodno sodelovanje veljajo za temeljne pogoje za napredek sveta pri uresničevanju ciljev agende trajnostnega razvoja do leta 2030 in pozneje. Vojna v Ukrajini in druge humanitarne tragedije močno vplivajo na blaginjo in doseganje rezultatov v povezavi s cilji trajnostnega razvoja v preostalem svetu, vključno z zaostrovanjem revščine, negotovostjo preskrbe s hrano in dostopom do cenovno dostopne energije. Podnebna kriza in krize v zvezi z biotsko raznovrstnostjo povečujejo posledice prej naštetega. Zdi se nam jasno, da so te večkratne in sočasne krize preusmerile pozornost in prednostne naloge politike od dolgoročnih ciljev (kot so cilji trajnostnega razvoja in Pariški podnebni sporazum) h kratkoročnim, ki bi lahko upočasnili ali celo zaustavili napredek doseganja mednarodnih načrtov ter hkrati zmanjšali razpoložljiva mednarodna sredstva za trajnostni razvoj. Globalno sodelovanje in zavezanost temeljnemu cilju trajnostnega razvoja glede socialne vključenosti, čiste energije, odgovorne porabe in splošnega dostopa do javnih storitev sta potrebna bolj kot kdajkoli prej. Pomembno je, da se odzovemo na glavne izzive našega časa: varnostne krize, pandemije in podnebne spremembe. Kljub tem težkim časom bi moral skupni cilj ostati uresničevanje časovnega načrta za doseganje trajnostnega razvoja do leta 2030.

Ključne besede: *Organizacija združenih narodov, COP27, cilji trajnostnega razvoja, svetovne krize*

Ker se svet sooča z raznolikimi svetovnimi krizami in konflikti, so težnje iz Agende za trajnostni razvoj do leta 2030 (v nadaljevanju Agenda 2030) ogrožene. Poleg že razvejane podnebne krize pandemija covida-19, ki traja že tretje leto, in vojna v Ukrajini zdaj zaostrujeta še prehravno, energetska, humanitarno in begunsko krizo.

Agendo 2030 so leta 2015 sprejele vse države članice Organizacije združenih narodov (OZN) kot način zagotavljanja skupnega načrta za mir in blaginjo ljudi in planeta (United Nations, 2022). V središču je 17 ciljev trajnostnega razvoja, ki predstavljajo poziv k ukrepanju vseh držav v okviru globalnega partnerstva. Združeni narodi se zavedajo, da mora odprava revščine in drugih prikrajšanosti potekati skladno s strategijami, ki izboljšujejo zdravje in izobraževanje, zmanjšujejo neenakost ter spodbujajo gospodarsko rast – vse to pa mora potekati v skladu z bojem proti podnebnim spremembam in prizadevanjem za ohranitev naših oceanov in gozdov.

Agenda 2030 je sklop mednarodnih razvojnih ciljev za obdobje 2016–2030. Sprejeta je bila na vrhu OZN o trajnostnem razvoju septembra 2015. V Agendi 2030 je navedenih 17 ciljev trajnostnega razvoja, ki so zasnovani tako, da bi izkoreninili revščino in uresničili trajnostni svet (What is the SDGs?, 2022).

Cilje trajnostnega razvoja je mogoče uresničiti le z močno zavezanostjo globalnemu

partnerstvu in sodelovanju. Da bi bili uspešni, bodo morale vse države članice OZN mobilizirati obstoječe in dodatne vire, razvite države pa bodo morale izpolniti svoje obveznosti uradne razvojne pomoči (United Nations, 2022).

Zato Združeni narodi v svojem delovanju spodbujajo komunikacijo med državami ter organizirajo različne platforme za srečevanje držav in doseganje skupnih ciljev. Ena izmed takih platform je tudi COP (Conference of the parties). COP oz. konferenca pogodbenic je najvišji upravni organ Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC) (United Nations Climate Change, 2022). COP je glavni organ odločanja in vključuje predstavnike vseh držav podpisnic ali pogodbenic UNFCCC ter ocenjuje učinke ukrepov, ki so jih pogodbenice uvedle za omejitev podnebnih sprememb, v primerjavi s splošnim ciljem UNFCCC (Met Office, 2022).

COP se priredi vsako leto, razen če se pogodbenice ne dogovorijo drugače. Zaradi pandemije covida-19 je bila konferenca pogodbenic za leto 2020 preložena na leto 2021. To je bila 26. konferenca COP ali COP26, ki je potekala od 1. do 12. novembra 2021, gostilo pa jo je Združeno kraljestvo v Glasgowu. Novembra 2022 je vlada Arabske republike Egipt gostila 27. zasedanje konference pogodbenic UNFCCC (COP27), da bi gradili na prejšnjih uspehih in utrli pot prihodnjim ambicijam za učinkovito spopadanje s svetovnimi izzivi podnebnih sprememb.

Zasedanja COP se osredotočajo predvsem na pogajanja in razprave. Cilj je pregledati napredek pri doseganju splošnega cilja UNFCCC: omejitev negativnih učinkov

podnebnih sprememb. Včasih konferenca pogodbenic privede do novih sporazumov in pogodb, pogosto s ciljem izboljšanja napredka doseganja ciljev iz Agende 2030 ter dogovarjanja o pravilih ali oblikovanja zavezujočih pogodb.

Ključni del zasedanj COP je pregled prispevkov vsake od pogodbenic, pri čemer se podrobno opredeli, kako se spopadajo s podnebnimi spremembami. Članice, ki so tudi pogodbenice Pariškega sporazuma, predložijo načrte za zmanjšanje emisij in prilagajanje na vplive podnebnih sprememb, usklajene na nacionalni ravni.

Udeleženci konference pogodbenic so predstavniki vlad ali organizacij opazovalk, kot so dobrodelne organizacije. 197 pogodbenic UNFCCC je na splošno organiziranih v petih regionalnih skupinah: Afrika, Azija, Vzhodna Evropa, Latinska Amerika in Karibi ter Zahodna Evropa in nekatere druge države (Avstralija, Kanada in ZDA).

Največji rezultat konference Združenih narodov o podnebnih spremembah COP27 predstavlja prelomni sporazum o zagotavljanju financiranja izgube in škode ranljivim državam, ki so jih močno prizadele podnebne nesreče. V težkih geopolitičnih razmerah so države na konferenci COP27 pripravile sveženj odločitev, s katerimi so ponovno potrdile svojo zavezo, da bodo omejile dvig globalne temperature na 1,5 stopinje Celzija nad predindustrijsko ravnjo. Sveženj je okrepil tudi ukrepe držav za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in prilagajanje neizogibnim posledicam podnebnih sprememb, pa tudi podporo podnebnemu financiranju, tehnologiji in krepitvi zmogljivosti gospodarstva, ki jih potrebujejo države v razvoju (United Nations Climate Change, 2022).

Vzpostavitev posebnega sklada za izgubo in škodo je bila pomembna točka napredka, pri čemer je bila problematika dodana uradnemu dnevnomu redu in je tovrstno financiranje tako postalo prvič sprejeto na COP27. Vlade so sprejele prelomno odločitev o vzpostavitvi novih ureditev financiranja in namenskega sklada za pomoč državam v razvoju pri odzivanju na izgubo in škodo. Dosežen je bil znaten napredek pri dogovoru o nadaljevanju doseganja globalnih ciljev prilagajanja, ki se bo zaključil na COP28 in bo podlaga za prvi pregled globalnega stanja, s čimer se bo izboljšala odpornost na podnebne spremembe najranljivejših držav. Na konferenci COP27 so bile za Sklad za prilagajanje, ki je namenjen financiranju dejavnosti prilagajanja in odpornosti na podnebne spremembe, sprejete nove zaveze v skupni vrednosti več kot 230 milijonov USD, kar pomeni, da so se države zavezale k skupnemu prispevanju in financiranju pomoči številnim bolj ranljivim skupnostim, da se prilagodijo podnebnim spremembam.

Na zasedanju je bila izražena resna zaskrbljenost, da cilj razvitih držav pogodbenic, da skupaj zberejo 100 milijard USD na leto, še ni bil dosežen, pri čemer so bile razvite države pozvane k izpolnitvi tega cilja, razvojne banke in mednarodne finančne institucije pa so pozvale k izvajanju podnebnega financiranja. Vzporedno s formalnimi pogajanja za globalne podnebne ukrepe na COP27 je bila zagotovljena tudi platforma za vlade, podjetja in civilno družbo, ki so preko nje lahko sodelovali in predstavili svoje podnebne rešitve.

Ob zaključku COP27 je predsednik konference dejal, da delo, ki ga je opravil COP27, in rezultati, ki jih dosega, pričajo o kolektivni

volji skupnosti narodov ter izražajo jasno sporočilo, da večstranska diplomacija še vedno deluje in da kljub težavam, izzivom, razhajanjem v stališčih in ravni ambicij ali zaskrbljenosti ostajajo zavezani boju proti podnebnim spremembam (United Nations Climate Change, 2022).

Tako kot vsako leto poteka podnebna konferenca COP, vsako leto izhaja tudi poročilo Združenih narodov o ciljnih trajnostnega razvoja. Poročilo zagotavlja globalni pregled napredka pri izvajanju Agende 2030 z uporabo najnovejših razpoložljivih podatkov in ocen. Spremlja globalni in regionalni napredek pri doseganju 17 ciljev s poglobljenimi analizami izbranih kazalnikov za vsak cilj. Poročilo za leto 2022 poroča o tem, da medsebojno povezane krize ogrožajo Agendo 2030, vključno s preživetjem človeštva. Sovpad kriz, v katerih prevladujejo covid-19, podnebne spremembe in konflikti, neugodno vpliva na oskrbo s hrano, zdravje, izobraževanje, okolje, mir in

varnost ter vpliva na vse cilje trajnostnega razvoja. Poročilo podrobno opisuje preobrat v letih napredka pred pandemijo covid-19 pri izkoreninjenju revščine in lakote, izboljšanju zdravja in izobraževanja, zagotavljanju osnovnih storitev ter še veliko več. Izpostavlja tudi področja, na katerih je treba nujno ukrepati, da bi do leta 2030 uresničili cilje trajnostnega razvoja ter dosegli pomemben napredek za ljudi in planet.

Za vsakega izmed 17 ciljev trajnostnega razvoja poročilo za leto 2022 opisuje stanje in ga primerja s preteklimi rezultati. Pandemija koronavirusne bolezni je izničila dotedanji napredek pri zmanjševanju revščine, pri čemer se je število ljudi v skrajni revščini prvič po 25 letih povečalo. Glede na trenutno stanje svet ni na dobri poti, da bi do leta 2030 odpravil revščino, saj revnejše države za doseg tega cilja potrebujejo doslej najvišjo stopnjo rasti v korist revnih (United Nations, 2022).

Tabela 1: Napredek posameznega cilja Agende 2030

CILJ	NAPREDEK
Brez revščine	Pandemija covid-19 in ukrajinska kriza izničujeta napredek pri odpravi skrajne revščine. Število smrti, povezanih z nesrečami, se je v letu 2020 povečalo za šestkrat, predvsem zaradi pandemije.
Nič lakote	Konflikti, covid-19, podnebne spremembe in vse večje neenakosti ogrožajo prehransko varnost po vsem svetu. Že tako počasen napredek pri reševanju podhranjenosti otrok je bil zaradi pandemije in vse večje negotovosti preskrbe s hrano še bolj okrnjen. Delež držav, ki so jih prizadele visoke cene hrane, se je v letu 2020 močno povečal.
Zdravje in dobro počutje	Zaradi pandemije covid-19 je v prvih dveh letih neposredno in posredno umrlo skoraj 15 milijonov ljudi. Pandemija je povzročila znatno povečanje tesnobe in depresije, zlasti med mladimi. Zdravstvene in gospodarske posledice covid-19 so poslabšale neena-komeren napredek splošnega zdravstvenega varstva ter izničile napredek raziskav za boj proti HIV, tuberkulozi in malariji.
Kakovostno izobraževanje	Pandemija covid-19 je poglobila krizo v izobraževanju. Zaprtje šol je imelo zaskrbljujoče posledice za učenje in dobro počutje otrok. Ocenjuje se, da je 147 milijonov otrok v zadnjih dveh letih zamudilo več kot polovico predvidenega pouka.

CILJ	NAPREDEK
Enakost spolov	Ozaveščenost o nasilju nad ženskami narašča, vendar podatki ostajajo omejeni. V mnogih državah ženske še vedno nimajo pravne pravice do avtonomije nad svojimi telesi. Za uskladitev javnega financiranja s cilji na področju enakosti spolov je potreben pospešen napredek.
Čista voda in sanitarije	Zgodnja sanacija onesnaževanja voda bo zahtevala aktivno spremljanje, ki ga v najrevnejših državah zelo primanjkuje. Svetovna mokrišča se izgubljajo, potrebno jih je zaščititi in obnoviti.
Cenovno dostopna in čista energija	V najmanj razvitih državah so potrebna okrepljena prizadevanja, da bi pospešili dostop do čistih goriv in energije. Cilj svetovne energetske učinkovitosti ostaja dosegljiv, vendar le s stroškovno učinkovitimi naložbami v izboljšave energetske učinkovitosti.
Dostojno delo in gospodarska rast	Različni pretresi, vključno z vojno v Ukrajini, še naprej ovirajo trdno gospodarsko okrevanje. Pandemija je povzročila nepredvidljive spremembe produktivnosti dela, kar je najbolj prizadelo mala podjetja in najrevnejše države. Okrevanje trga dela ostaja nestabilno.
Industrija, inovacije in infrastruktura	Visokotehnološke industrije so se v krizah izkazale za veliko odpornejše kot industrije z nižjo tehnologijo. Proizvodnja v bolj razvitih državah se je okrepila, najmanj razvite države pa so ostale zapostavljene. Infrastrukturno gledano je večina svetovnega prebivalstva pokrita z mobilnim širokopasovnim signalom, vendar mrtvi koti ostajajo.
Zmanjšanje neenakosti	Vojna v Ukrajini še povečuje rekordno število beguncev po vsem svetu. Pandemija je povzročila povečanje dohodkovne neenakosti, kar ogroža dve desetletji stalnega napredka. Diskriminacija je še vedno zelo razširjena, pri čemer so ji še posebej izpostavljene ženske in invalidi.
Trajnostna mesta in skupnosti	Le približno polovica mestnih prebivalcev na svetu ima priročen dostop do javnega prevoza. Odprti javni prostori na preobremenjenih mestnih območjih imajo ključno vlogo v družbenem in gospodarskem življenju, vendar niso splošno dostopni.
Odgovorna poraba in proizvodnja	Vse večja odvisnost od naravnih virov je postavila Zemljo na pot, ki ni trajnostno naravnana. Preveč hrane se izgubi ali zavrže. Z veliko večino elektronskih odpadkov na svetu se ne upravlja varno. Obnovljivi viri energije se v državah v razvoju dobro izrabljajo, najrevnejše države pa pri uporabi obnovljivih virov zaostajajo.
Podnebni ukrepi	Vse večje svetovne emisije toplogrednih plinov povzročajo rekordne temperature in ekstremne vremenske razmere. Podnebno financiranje je le delček tega, kar je po mnenju OZN potrebno za preprečitev najhujših scenarijev.
Življenje pod vodo	Širjenje plastike in odtekanje odpadkov ubija morsko življenje, povečuje zakisanje in omejuje sposobnost oceanov, da ublažijo podnebne spremembe. Pritisk na ribje stalleže zmanjšuje prispevek trajnostnega ribištva h gospodarski rasti v nekaterih regijah.
Življenje na kopnem	Svetovno gozdno območje se še naprej krči, predvsem zaradi širitve kmetijstva. Tveganje izumrtja vrst še naprej narašča in je največje v Aziji in majhnih otoških državah v razvoju. Skoraj polovica območij, ki so opredeljena kot ključna za svetovno biotsko raznovrstnost, je pod zaščito, čeprav napredek zaostaja v štirih regijah.
Mir, pravičnost in močne institucije	Približno tretjina svetovnega prebivalstva se ponoči ne počuti varna v svojih lokalnih soseskah. Civilisti so še vedno največje žrtve nasilnih konfliktov.
Partnerstvo za cilje	Pandemija je dodatno obremenila zadolženost držav z nizkimi in srednjimi dohodki. Neposredne tuje naložbe so se v letu 2021 močno okrepile, vendar so najrevnejše države imele le skromno rast.

Že drugo leto zapored svet ne napreduje več pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Povprečna ocena indeksa ciljev trajnostnega razvoja se je v letu 2021 nekoliko zmanjšala, deloma zaradi počasnega ali neobstoječega okrevanja v revnih in ranljivih državah. Večkratne in prekrivajoče se zdravstvene in varnostne krize so privedle do preobrata pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Uspešnost pri cilju trajnostnega razvoja 1 (brez revščine) in cilju 8 (dostojno delo in gospodarska rast) ostaja v številnih državah z nizkimi dohodki ter državah z nižjim srednjim dohodkom nižja kot pred pandemijo, kar pomeni nazadovanje, zlasti glede na to, da je svet že pred pandemijo napredoval prepočasi za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja. Napredek pri doseganju ciljev na področju podnebja in biotske raznovrstnosti je prav tako prepočasen, zlasti v bogatih državah. Pred vrhom voditeljev držav o ciljih trajnostnega razvoja leta 2023 bi morala biti glavna prednostna naloga ponovna vzpostavitev napredka pri doseganju ciljev za oživitev mednarodnega sistema za financiranje razvoja. Da bi svet uspel zagotoviti trajnostno in pravično distribucijo vode za zadovoljitev vseh potreb, se mora povprečna svetovna stopnja upravljanja vodnih virov izboljšati. Potrebna so dodatna prizadevanja za povečanje naložb v vodo in sanitarne storitve ter nadaljnje sodelovanje med državami, ki si delijo čezmejne vode. Mednarodno sodelovanje je potrebno tudi pri zagotavljanju naložb v infrastrukturo in tehnologijo, ki izboljšujeta kmetijsko produktivnost.

Za konec pa, kot je poudaril Antonio Guterres, generalni sekretar Združenih narodov: »Za reševanje ciljev trajnostnega

razvoja se moramo dvigniti višje ter ostati zvesti naši obljubi o svetu miru, dostojanstva in blaginje na zdravem planetu.«

Viri in literatura

slovarček

- **Organizacija Združenih narodov** Mednarodna organizacija, katere članice so skoraj vse države sveta. Krajše Združeni narodi, s kratico OZN ali ZN.
- **mednarodna organizacija** V mednarodnem pravu mednarodna organizacija z lastno mednarodnopravno subjektiviteto, navadno ustanovljena z mednarodno pogodbo, katere članice so države.
- **Agenda za trajnostni razvoj 2030** Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 je bila sprejeta na vrhu OZN septembra 2015 v New Yorku. Namenjena je odpravi vseh oblik revščine, predvideva splošno spoštovanje človekovih pravic in človekovega dostojanstva v svetu, pravno državo, pravičnost, enakost in nediskriminacijo.
- **cilji trajnostnega razvoja** Cilji trajnostnega razvoja so univerzalni poziv k ukrepanju za odpravo revščine, zaščito planeta ter izboljšanje življenja in obetov za vse, povsod.
- **COP** *Conference of the Parties* – konferenca pogodbenic je glavni organ odločanja in vključuje predstavnike vseh držav podpisnic ali pogodbenic Okvirne konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah. Ocenjuje učinke ukrepov, ki so jih pogodbenice uvedle za omejitev podnebnih sprememb.
- **UNFCCC** *United Nations Framework Convention on Climate Change* – Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah: končni cilj vseh treh sporazumov v okviru UNFCCC je stabilizirati koncentracije toplogrednih plinov v ozračju na ravni, ki bo preprečila nevarno človekovo poseganje v podnebni sistem, in sicer v časovnem okviru, ki ekosistemom omogoča naravno prilagajanje in omogoča trajnostni razvoj.
- **konvencija** V mednarodnem pravu mednarodna pogodba, praviloma med več subjekti mednarodnega prava.
- **okvirna konvencija** V mednarodnem pravu konvencija, ki določa zgolj splošni pravni okvir urejanja nekega področja.
- **mednarodna pogodba** V mednarodnem pravu sporazum med subjekti mednarodnega prava, ki izraža njihovo soglasje volje ter s tem določa njihove pravice in obveznosti, npr. sporazum, konvencija, pakt, protokol, ustanovna listina, memorandum o razumevanju.
- **pogodbenica** Država, ki jo zavezuje določena mednarodna pogodba.
- **Pariški sporazum** Pariški sporazum predstavlja akcijski načrt za omejitev globalnega segrevanja.
- **regionalne skupine** Regionalne skupine pomenijo skupine držav članic na določenem ozemlju – v regiji. V okviru OZN so to Afrika, Azija, Vzhodna Evropa, Latinska Amerika in Karibi, Zahodna Evropa in druge države, ki temeljijo na določenem volilnem območju.
- **financiranje izgube in škode (angl. *loss and damage*)** V okviru procesa Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC) izguba in škoda predstavljata škodo, ki jo povzročijo podnebne spremembe človeškega izvora.
- **podnebno financiranje** Nanaša se na lokalno, nacionalno ali nadnacionalno financiranje iz javnih, zasebnih in alternativnih virov, katerega namen je podpreti ukrepe za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje.
- **geopolitično okolje** Izraz se nanaša na kombinacijo naravnega in družbenega okolja. Geopolitični sistem okolja je ogromen in kompleksen sistem, ki ga sestavljajo družbeni in fizični elementi (npr. topografija, geomorfologija, vodni in kopenski viri, meteorološke razmere itd.).

Zgodovina javnih uslužbencev

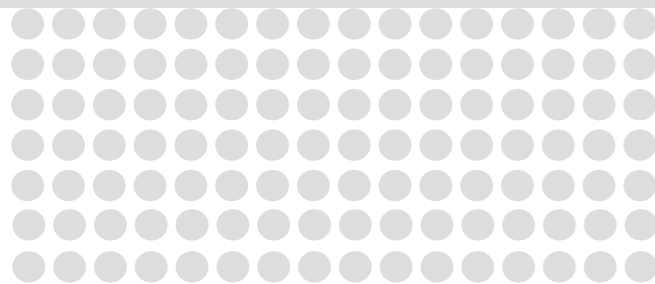
Martin Žan Povše, dipl. upr. ved.
mp2775@student.uni-lj.si

Martin Žan Povše je študent 1. letnika podiplomskega študijskega programa Uprava – Upravljanje javnega sektorja na Fakulteti za upravo Univerze v Ljubljani. V prostem času se udeležuje različnih šahovskih tekmovanj in sodeluje z Atletskim klubom Radeče. V diplomskem delu je preučeval vlogo in kompetence javnega uslužbenca. V svojem prispevku predstavlja ključna spoznanja.

povzetek

V sodobnem času smo posamezniki v praktično vseh življenjskih obdobjih v stiku z javnimi uslužbenci. Glede na njihovo vlogo je tako za posameznike kot za oblastnike pomembno, kdo jo opravlja. Enako je veljalo v preteklosti, čeprav je bilo stikov s posamezniki manj. Zaradi nedosegljivosti gradiv, ki bi sistematično predstavila pogoje za zaposlitev javnih uslužbencev v zgodovini, se prispevek ukvarja z zgodovino do leta 1918. Raziskano je bilo, katere pogoje je moral posameznik izpolnjevati oziroma katere lastnosti in kompetence je moral imeti, da je lahko postal javni uslužbenec skozi zgodovino. Ker je obdobje pred letom 476 manj raziskano, je bilo slednjemu posvečeno največ pozornosti in nanj ekstrapoliran Pusićev oziroma Raadscheldersov in Rutgersov model stopenj razvoja vloge javnih uslužbencev na skupnosti Sumercev, Akadijcev, Asircev, Egipčanov, Grkov in Rimljanov. Na podlagi deduktivne in sintezne metode je bil določen prvi izbirni postopek na Kitajskem v dinastiji Han (od 206 pr. Kr. do leta 220) in pojav prve javne uslužbenke v Egiptu pred približno 5000 leti. Ugotovljeno je bilo, da je javni uslužbenec od približno 3000 pr. Kr. moral upoštevati bonton, poznati družbena pravila (»zakone«) in do 11. stoletja tudi verske vsebine. Razen redkih izjem je bil do približno 17. stoletja osebni služabnik oblastnikov. Tisti, ki niso imeli najnižjih položajev, so morali imeti kompetenci branja in pisanja, saj je bilo do približno 15. stoletja njihovo delo predvsem kopiranje zapisov. Višji javni uslužbenci so morali imeti kompetence menedžerjev.

Ključne besede: zgodovina, javna uprava, javni uslužbenec, družbena vloga, kompetence, pisava

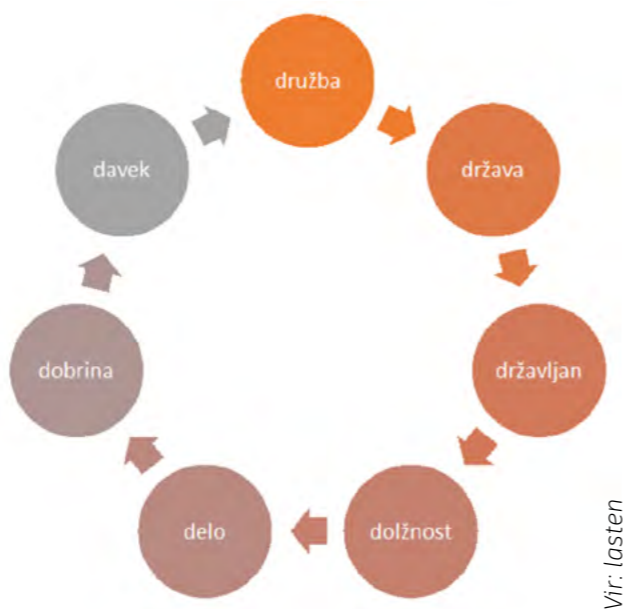

UVOD

V času študija na Fakulteti za upravo Univerze v Ljubljani sem spoznal, da so naslednji pojmi med seboj zelo povezani: družba, država, državljan, dolžnost, delo, dobrina in davek. To bi lahko imenovali pravilo sedmih D-jev. Prevladujoča organizacijska oblika preteklih in sodobnih družb je država, pri čemer je potrebno poudariti, da se pojav modernih držav pri zahodnih narodih začne v 13. stol. oziroma lahko pred tem govorimo o državah v drugem pomenu: mestne države (npr. v Mezopotamiji, v antični Grčiji itd.), cesarstva in druge skupnosti. Osnovni člen družbe so posamezniki oziroma državljani v državi. Tako kot človeško telo poskuša vzdrževati homeostazo, tako družba poskuša vzdrževati samozadostnost, in sicer na način, da imajo posamezniki določene dolžnosti. Slednje izpolnjujejo v obliki dela, pri čemer nekateri posamezniki ne opravljajo produkcijskega dela, ki predstavlja osnovni mehanizem pridobivanja/proizvajanja dobrin. Delež dobrin oziroma dajatve/davki so posredovani v družbeno oziroma državno zakladnico (blagajno) in so namenjeni zadovoljevanju predvsem nujnih potreb družbe. Opisani razmislek prikazuje tudi prva slika, na kateri lahko prepoznamo sklenjeno povratno zanko in konceptualno zagotovljeno preživetje družbe, če seveda izključimo nevarnosti iz okolja (vojne, naravne nesreče, patogene itd.).

V skupino posameznikov, ki primarno ne

Slika 1: Pravilo sedmih D-jev

Vir: lasten

opravljajo produkcijskega dela, spadajo tudi javni uslužbenci, vendar vseeno s svojim delom prispevajo k samozadostnosti oziroma delovanju družbe, s čimer upravičijo prejem vsaj nujnih življenjskih dobrin (hrana, prenočišče ipd.). Njihovo dolžnost Gladden (1972, str. 1–6) predstavlja kot izvajanje (političnih) odločitev vladajočega razreda, ki ga odvisno od državne ureditve oziroma konteksta lahko sestavljajo: vladar (nevtralen), kralj, cesar, korporativno telo ipd.

ZASNOVA RAZISKOVANJA

V nadaljevanju predstavljene trditve imajo omejeno veljavnost, saj nisem analiziral vseh skupnosti v vseh zgodovinskih obdobjih. Uporabljal sem primerjalno, deduktivno in sintezno metodo ter za analizo literature in sekundarnih virov deskriptivno metodo. V obdobju starega veka (od 3500 pr. Kr. do leta 476) sem preučeval predvsem skupnosti plodnega polmeseca ter antične Grke in Rimljane. Do 11. stol. sem obravnaval še Bizantinsko cesarstvo in nato nadaljeval s

skupino zahodnih narodov v Evropi do leta 1918. Za definicijo javnih uslužbencev sem izbral Gladdenovo (1972, str. 6) opredelitev: načeloma¹ gre za oblasti podrejenega posameznika, ki za oblast opravlja naloge ter je specialist menedžmenta in uprave, oziroma »kdor dobro zna« (Specialist, 2014) opravljati naloge načrtovanja, organiziranja, nadziranja ali vodenja (Janežič, 2010, str. 1). Iz analize sem izključil delavce, zdravstvene delavce in učitelje. Vlogo javnih uslužbencev sem določil s primerjavo zgodovinskih opisov ter Pusičevega oziroma Raadscheldersovega in Rutgersovega modela stopenj razvoja (Pusič idr., 2002, str. 210; Raadschelders in Rutgers, 1996, str. 67–99). Priredil sem definicijo kompetenc oziroma jo nadomestil z definicijo elementov, ki vsebujejo: celoto vedenjskih vzorcev, znanj, sposobnosti, veščin in kompetenc ter poznavanj oziroma »vednost o določeni dejavnosti, stvari ali področju« (Poznavanje, 2014), vse naštetu pa je mogoče izboljšati s treningom in razvojem.

POIMENOVANJE JAVNEGA USLUŽBENCA

V celotnem članku z namenom boljšega razumevanja uporabljam izraz javni uslužbenec, vendar želim opozoriti, da izraz za določena zgodovinska obdobja ni pravilen. Do približno 17. stol. javna sfera teoretično ni obstajala (Raadschelders, 1998, str. 151; Raadschelders in Rutgers, 1996, str. 74–78). Na primer antični Egipčani so verjeli, da je celotna država last boga (obstaja samo zasebna sfera), vladar oziroma faraon pa je njegov agent (Gladden, 1972, str. 48, 49). Dejansko situacijo lahko razložim na naslednji način: posamezniki so imeli svojo² (zasebno) lastnino, vendar tako

kot ima npr. primarno pravo Evropske unije prednost pred nacionalnim pravom države članice, tako je lahko faraon (predstavnik javne sfere) posegal v zasebno lastnino (npr. ukazal, da se posamezniku zaseže vsa lastnina, lahko tudi svoboda). Posledično je za izraz javni uslužbenec potrebno upoštevati, da »javni« postane, ko se ločita javna in zasebna sfera, »uslužbenec« pa postane približno med letoma 1750 in 1850, pri čemer »služba« začne predstavljati delovno razmerje oziroma vnaprej določene pravice in obveznosti za veliko večino evropskih držav po drugi svetovni vojni, ko so sprejeti zakoni o javnih uslužbencih.

ZGODOVINSKI PREGLED

Dokazi o pojavu prvih javnih uslužbencev od približno 8000 let pr. Kr. se neposredno navezujejo na dokaze o obstoju organizirane oblasti, kar sovпада s pojavom prvih »pramest« (dokaz stalne naselitve: izkopavanja pri Jerihi) (Gladden, 1972, str. 1; Kenyon, b. d.). Zaradi pomanjkanja zgodovinskih virov nadaljujem s trditvami, ki veljajo za približno 4000 let kasneje. Dajatve niso bile pomembne le s finančnega vidika, ampak tudi z vidika družbenega razvoja – prav izdajanje potrdil zanje je bil prevladujoči vzrok za izum pisave (Gladden, 1972, str. 19–23, 26, 27). Poleg kompetence branja in pisanja sem za dobo kovin (3500–800 pr. Kr.) identificiral mnogo elementov, katerih večina se s pomikanjem proti se-

¹ Obstajajo izjeme, ki jih pojasnjuje tudi Gladden (1972, str. 5, 6).

² Dokaz o zasebni lastnini lahko zasledimo v razlikovanju najdenih sarkofagov: več kot je imel posameznik zasebne lastnine (»denarja«), lepše je oblikovan sarkofag oziroma sestavljen iz več slojev (sarkofag v sarkofagu).

danjosti le ustrezno preoblikuje. V nadaljevanju bom naštel najpomembnejše.

Branje in pisanje³ v hieroglifskem sistemu lokalnega jezika se približno leta 1000 pr. Kr. preoblikuje v branje in pisanje v abecednem sistemu lokalnega jezika, vendar lahko hieroglifski sistem izključimo šele približno leta 1000. Z izumom in uporabo tiskarskega stroja (14. stol.) so javni uslužbenci potrebovali nove elemente. Vsakdanje delo pisarjev oziroma javnih uslužbencev (ročno pisanje krajših zapisov) je nadomestil šele pojav mimeografskega stroja, ki je skupaj z izumom karbonskega papirja (po letu 1900) nadomestil prakso prepisovanja besedil (Raadschelders, 1998, str. 120).

Kot sem že omenil, je bila vera v preteklih skupnostih zelo pomembna. Posledično so javni uslužbenci morali poznati verske vsebine. Razvrstitev tega elementa se od 11. stol. naprej preoblikuje iz nujnega v zaželenega, saj so se začele pojavljati univerze oziroma so vladarji »zaposlovali« vedno več laikov namesto duhovnikov (Raadschelders in Rutgers, 1996, str. 72, 73). Poznavanje verskih vsebin sem nato izključil iz seznama elementov, saj leto 1860 zaznamuje konec Papeške države (Gladden, 1972, str. 213) oziroma se v letih 1780–1820 Cerkev in država ločita z zakonom (Raadschelders, 1998, str. 138).

Upoštevanje bontona oziroma primerne vedenja je bilo vedno in je tudi v sedanjosti osnova za sprejetost posameznika v družbi. Podobno lahko utemeljim element poznavanja družbenih pravil, še preden so bili določeni oziroma zapisani prvi zakoni.

³ Posamezniki so lahko opravljali delo javnih uslužbencev tudi, če niso bili pismeni.

Element znanja »prava« oziroma »pravno usposobljenost« lahko predstavim kot reprezentativen primer razvoja elementov: najprej je element zaželen za javne uslužbence z najvišjimi položaji, nato je zaželen za tiste s srednjimi položaji, nato je obvezen za najvišje položaje, nato je zaželen za nižje in obvezen za srednje položaje itd. Javni uslužbenci na najvišjih položajih so potrebovali kompetence menedžerjev, saj so opravljali zahtevnejše naloge, ki so jim jih pomagali opravljati javni uslužbenci srednjih in nižjih položajev.

Dobo kovin zaznamuje tudi pojav prvih javnih uslužbenk. Mnogi viri prepoznavajo kraljico Merneit (približno 3000 let pr. Kr.) kot prvo vladarico v zgodovini, saj je vladala kot regentka namesto svojega sina (Mark, 2016). Zaradi navedenega trdim, da je po izbrani definiciji (vključene izjeme) Merneit prva javna uslužbenka v zgodovini, saj je opravljala vlogo faraonke in posledično imela funkcijo glavne javne uslužbenke. Pojavu javnih uslužbenk v antičnem Egiptu po izbrani definiciji brez izjem ni mogoče določiti natančnega začetka, vendar je domnevni pričetek v Srednjem egipčanskem kraljestvu (2080–1640 pr. Kr.), ko so ženske lahko pridobile častni naziv »žena boga Amuna«, ki jim je omogočil delo asistentke visokega svečenika (Mark, 2016). Naziv namreč nakazuje povečanje pomembnosti vloge žensk, ki so lahko postale pisarke oziroma javne uslužbenke (nedoločen pričetek).

V obdobju klasične antike (od 800 pr. Kr. do 476) sem identificiral nekatere nove elemente, predvsem pa želim poudariti nekatere trditve specifično za antične Grke. Njihova slavna demokratična ureditev se izraža tudi v izjemi določitve vloge javnih uslužbencev. V določenih mestnih državah

in v določenem časovnem obdobju so bili javni uslužbenci služabniki države in dodatno izvajalci družbeno koristnega dela, sicer pa so bili – podobno kot velja za vse skupnosti do 17. stol. – osebni služabniki oblastnikov, izvajalci oblasti in privilegiranci v primerjavi s tistimi, ki so opravljali produkcijsko delo. Predvsem pri antičnih Grkih in Rimljanih lahko izpostavim tudi dejstvo, da so nekateri sužnji opravljali delo javnih uslužbencev. Gladden (1972, str. 122–124) trdi, da so bili rimski sužnji tudi na podlagi opravljanja takšnega dela pogosto osvobojeni. To je tudi obdobje, v katerem se na Kitajskem pojavi prvi uradni izbirni postopek, saj so v dinastiji Han (od 206 pr. Kr. do leta 220) neposredno pred »zaposlitvijo« preverjali kompetentnost s »strokovnimi« izpiti, na katerih so morali kandidati za javne uslužbence dokazati elemente branja, pisanja, aritmetike, znanje klasičnih književnih del predhodne dinastije (principi oblasti) in študije verjetnih praktičnih situacij oziroma študije primerov (Gladden, 1972, str. 148–158; Pavkov, 2012, str. 17–21).

Vloga javnih uslužbencev se je spreminjala predvsem od 17. stol. naprej. Do leta 1850 se je njihova vloga spremenila najprej v služabnike države in nato v služabnike javnosti. Po letu 1850 pa je bila vloga javnih uslužbencev odvisna od ureditve v posamezni državi, saj jih lahko poleg »professionalcev« prepoznamo tudi kot zaščitene, če so zanje veljale določene pravice. Profesionalci v sodobnem pomenu besede postanejo (v Evropi večinoma po drugi svetovni vojni) takrat, ko je v državi sprejet

zakon o javnih uslužbencih in se hkrati že izvajajo specializirana usposabljanja tudi za druga področja kot neposredno za javno upravo. Sprejetje tovrstnega zakona

pa tudi delno pogojuje pogled na javnega uslužbenca kot izvajalca družbeno koristnega dela.

ZAKLJUČEK

Pri preučevanju zgodovine javnih uslužbencev sem najprej spoznal kontekste različnih preteklih družb. Prepoznal sem, da se določeni družbeni vzorci v zgodovini ponavljajo. Kljub temu, da je treba upoštevati razlike v prostoru in času, se ponavljajo tudi elementi in vloge javnih uslužbencev. Na podlagi podobnih analiz je sicer konkretno predvidevanje prihodnosti zelo malo verjetno oziroma nesmiselno.

Kot izrednega pomena želim izpostaviti dodatno vlogo javnih uslužbencev, ki so bili sposobni zavarovati zapise z različnimi tehnikami tako, da je prejemnik lahko preveril identiteto pošiljatelja in morebitno neželeno poseganje tretje osebe. Verodostojnost konkretnih sporočil je vplivala na odločitve vladarja in posledično povečala verjetnost obstoja družbe (formulacija dogovorov/zaveznih med vladarji).

V vsakdanjem življenju lahko pogosto slišimo kritike javne uprave oziroma javnih uslužbencev: »Plačani so, pa nič ne delajo.« V sodobni literaturi se pogosto preučuje učinkovitost javnega sektorja. Ta prispevek dokazuje, da vsaka družba potrebuje javne uslužbence oziroma posameznike, ki s svojim delom vodjem pomagajo upravljati družbo. Problem za družbo se pojavi takrat, ko družba vzdržuje (>hrani<) javne uslužbence, vendar v zameno niso uspešni pri izpolnjevanju svojih dolžnosti. Usodo nerešenega problema lahko ponazorim s primerom prvega (Akadskega⁴) imperija. Prihodnost ostaja uganka in posledično ni

mogoče zagotoviti, da bodo javni uslužben-
ci uspešni pri reševanju vseh prihodnjih
kompleksnih izzivov. Zagotovila torej ni,
lahko pa se družba optimalno pripravi. To
stori tako, da se javne uslužbenke prim-
erno izobrazijo in se jim nenehno poskuša
višati kompetentnost. Z vidika trajnosti
prepoznavam rešitev predvsem v izo-
braževanjih oziroma usposabljanjih po
zaposlitvi javnega uslužbenca. Še posebno
so ta pomembna v sedanjem času, ko smo
lahko priča novim spremembam praktično
iz dneva v dan.

⁴ Približno leta 2350 pr. Kr. se je zgodila prevlada Akadijcev nad Sumerci (Edzard idr., 2020). Slednje obdobje je znano kot prelomno v svetovni zgodovini, saj označuje nastanek prvega (Akadskega) imperija. Približno 150 let po nastanku imperija so se Akadijci soočali s primanjkljajem hrane in vode. Po mnenju raziskovalcev je imperij opustošila lakota, ki je bila posledica slabega upravljanja kmetijskih površin (za nadziranje kmetijskih površin so bili zadolženi javni uslužbenci) in daljše suše (Cookson idr., 2019), suša pa najverjetneje posledica pojava »La Niña« (Grove in Adamson, 2017, str. 26–28).

slovarček

- **model stopenj razvoja** Je ena izmed metod preučevanja, ki temelji na primerjavi realne in idealne situacije.
- **homeostaza** Proces, ki vzdržuje ravnotežno stanje organizma oziroma sistema.
- **plodni polmesec** Specifično območje Bližnjega vzhoda, ki vsebuje rečne sisteme Tigrisa, Evfrata in Nila.
- **regent** Posameznik, ki ima začasne funkcije vladarja, saj vladar zaradi mladoletnosti ali bolezni ni zmožen opravljati nalog vladarja.

Viri in
literatura

Pandemija covid-19 – odskočna deska za izvedbo internetnih volitev?

Anja Gabrovec
ag0626@student.uni-lj.si

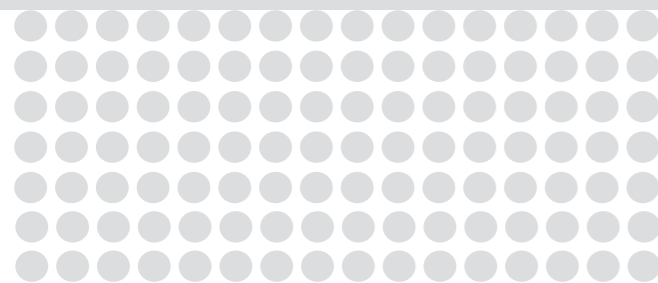
Anja Gabrovec, magistrica managementa v upravi, trenutno zaposlena na področju marketinga. V času študija je bila predstavnica Študentske organizacije Ful Povezani in generalna sekretarka Študentske organizacije Univerze v Ljubljani. Kot bivša članica senata ter komisij za dodiplomski in podiplomski študij danes svoje znanje predaja na mlajše generacije kot svetovalka Študentskega sveta Fakultete za upravo. V preteklem letu pa se je uvrstila tudi med najuspešnejše študente magistrskega študija. Med drugim svoje zanimanje usmerja na področje trženjskega vedenja, ob tem pa jo veselijo tudi problematike, ki se povezujejo z digitalizacijo javne uprave.

povzetek

Uporaba interneta in informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) danes predstavlja nepogrešljiv del našega vsakdana. Uporabljamo ju za različne osebne in poslovne namene, resno delo ter zabavo. Pomembnost njenega obstoja se je dodatno izkazala v preteklih dveh letih, ko je svet zajela ena največjih zdravstvenih kriz, pandemija covid-19. Življenje se je za nekaj časa upočasnilo, omejitve gibanja so bile prisotne skoraj v vseh državah. V tem obdobju je predvsem »online« način življenja omogočal stike z najbližjimi, opravljanje službe, izobraževanje, predvsem pa poslovanje podjetij in delovanje javne uprave. Bolj so do izraza prišla tudi spletna orodja za informiranje, izvajanje participacije, demokracije in marsikje po svetu tudi internetnih volitev.

Čeprav je bilo internetno glasovanje za različne oblike volitev do leta 2020 uporabljeno v le nekaj državah, gre za volilni mehanizem, ki se vse bolj raziskuje kot sredstvo, ki tistim volivcem, ki bi na dan volitev sicer težko prišli na volišče, olajša dostop do volitev. Prvi primeri internetnega glasovanja so bili tehnično manj izpopolnjeni od tistih, ki se uporabljajo in razvijajo v današnjem času. Slabe in dobre prakse se kažejo v številnih spremembah, ki jih je mogoče opaziti v sistemih internetnega glasovanja in se uvajajo z namenom izboljšanja kakovosti volitev ter izpopolnjevanja še nastajajočih praks tovrstne oblike oddaje glasov. Pri tem rezultati raziskav kažejo, da je za uspeh internetnega glasovanja ključno predvsem zaupanje volivcev. Potencial izvedbe bi pozitivno vplival tudi na izpolnjevanje trajnostnih ciljev prihodnosti.

Ključne besede: *informacijsko-komunikacijska tehnologija, participacija, covid-19, zaupanje volivcev, internetne volitve*

UVOD

Pojavnost interneta, njegova razširjenost in posledično vsesplošna digitalizacija danes odpirajo vrata novim načinom komunikacije, zabave, učenja, branja novic in pridobivanja informacij. Vse večji vpliv imajo tudi na potrošnike in gospodarstvo preko uporabe e-nakupovanja in e-bančništva. Vse to pa povečuje zahteve in pričakovanja uporabnikov pri storitvah javnega sektorja. Izkoriščanje potenciala digitalizacije se je v javnih institucijah izkazalo kot ključen izziv, pogosto opredeljen kot digitalna transformacija javne uprave. Prav učinkovita združitev informacijske tehnologije in javnih storitev lahko namreč zagotavlja številne koristi, vključno s prihranki javnega sektorja. Pričakovanja so velika predvsem na področju učinkovitosti, transparentnosti in dostopnosti javnih storitev.

Ob nedavnem pojavu pandemije covid-19 so se po vsem svetu pojavili novi izzivi, ki jih človeštvo na globalni ravni ni pričakovalo, pri tem pa se je digitalna tehnologija izkazala kot eden ključnih dejavnikov tako v pozitivnem (omogočanje delovanja na daljavo) kot negativnem smislu (hitro širjenje dezinformacij in težava digitalne ločnice). Svet se je ustavil, dejavnosti so se premaknile na splet in uveljavilo se je delo na daljavo. Družba je bila primorana svoje zasebno, poslovno in javno življenje prilagoditi danim razmeram. Vloga digitalizacije se je povečala, kar je hkrati pospešilo njen razvoj, s katerim smo dobili dokaz o

pomembnosti prelomnih inovacij in tehnologije v družbi.

S poskusi obvladovanja krize se je obnovila in utrdila tudi pomembnost digitalne uprave. Po podatkih indeksa DESI za leti 2020 in 2021 je v več kot 70 % evropskih držav prišlo do povečanja uporabe e-storitev javnega sektorja in spletnega oddajanja obrazcev za različne upravne storitve (Evropska komisija, 2022). Kriza je digitalno tehnologijo v mnogih državah povezala tudi z demokratičnimi postopki. Demokracija se je prav z uporabo digitalne tehnologije lahko ohranila na ustrezni ravni, saj je tehnologija omogočila preprostost, dostopnost in interaktivnost, s tem pa nenazadnje sprožila potencial revitalizacije vloge državljana in njegov lažji vstop v procese odločanja.

Državljeni v procesih odločanja lahko sodelujejo na različne načine, najpogostejšega predstavljajo volitve, vendar v resnici še vedno manj kot polovica volilnih upravičencev v slovenskem volilnem procesu ne sodeluje. Udeležba na začetku samostojne Slovenije je bila več kot 80-odstotna, na zadnjih volitvah v državni zbor 70,97-odstotna, na volitvah za predsednika oz. predsednico države pa je ta odstotek znašal zgolj 53,60 odstotnih točk (Državna volilna komisija, 2022). Raziskave po svetu kažejo, da se vedno manj državljanov udeležuje volitev, ne glede na različne načine oddaje glasov, ki jih danes lahko uporabljamo (oddaja glasov preko pošte, elektronskih naprav in fizično). Polemika izpostavlja volitve kot proces, ki se ne modernizira in ne prilagaja novim generacijam, katerih vsakdanjiki so prežeti z uporabo modernih tehnologij. Cilluffo in Fry (2019) ugotavljata, da postajajo mladi – predstavniki generacij X, Y in Z – aktivnejši volivci. Zaradi narašča-

jočega števila volivcev mlajših generacij in potrebe po njihovi aktivaciji je pomembno, da se volilni procesi pričnejo modernizirati in izvajati s pomočjo interneta. Z uporabo IKT je mogoče avtomatizirati skoraj vse vidike volitev, od spletnega obveščanja in vodenja volilnih imenikov do internetnega glasovanja, štetja ter objave rezultatov.

Prav prednosti IKT in njihova razširjena uporaba nakazujejo obstoj potenciala uvedbe modernejših načinov izvedbe volitev. Eno takšnih naprednih izvedb glasovanja predstavljajo internetne volitve (i-volitve). Te se namreč razlikujejo od drugih oblik elektronskega glasovanja, na primer glasovalnih naprav (e-volitve), ki se marsikje uporabljajo za oddajo glasov na voliščih. Za delovanje internetnih volitev ni potrebna uporaba okornih in dragih naprav, temveč omogočajo oddajo glasu preko katere koli naprave, povezane z internetom, aplikacije ali spletnega portala v nenadzorovanem okolju (izven volišča). Gre namreč za edinstveno rešitev, s katero se volivec prijavi v sistem s svojo e-identiteto in odda glasovnico preko interneta kjer koli na svetu (E-Estonia, 2022).

Na podlagi dejstev, da obstajajo novi načini glasovanja, da se obdobje pandemije covid-19 končuje in da se širi območje uporabe IKT, želimo v pričujočem prispevku ugotoviti, ali je bil morda strah pred covidom-19 tisti, ki je pozitivno vplival na povečanje uporabe IKT, in ali je njena uporaba pozitivno vplivala na pripravljenost uporabe sistema internetnih volitev. Cilj raziskave, ki jo predstavljamo v sklepnem delu prispevka, je bil z rezultati anketnega vprašalnika pridobiti celosten vpogled v področje uporabe IKT v Sloveniji in odnos prebivalcev do i-volitev. Ob tem smo želeli vzpostaviti podlago za nadaljnje in bolj

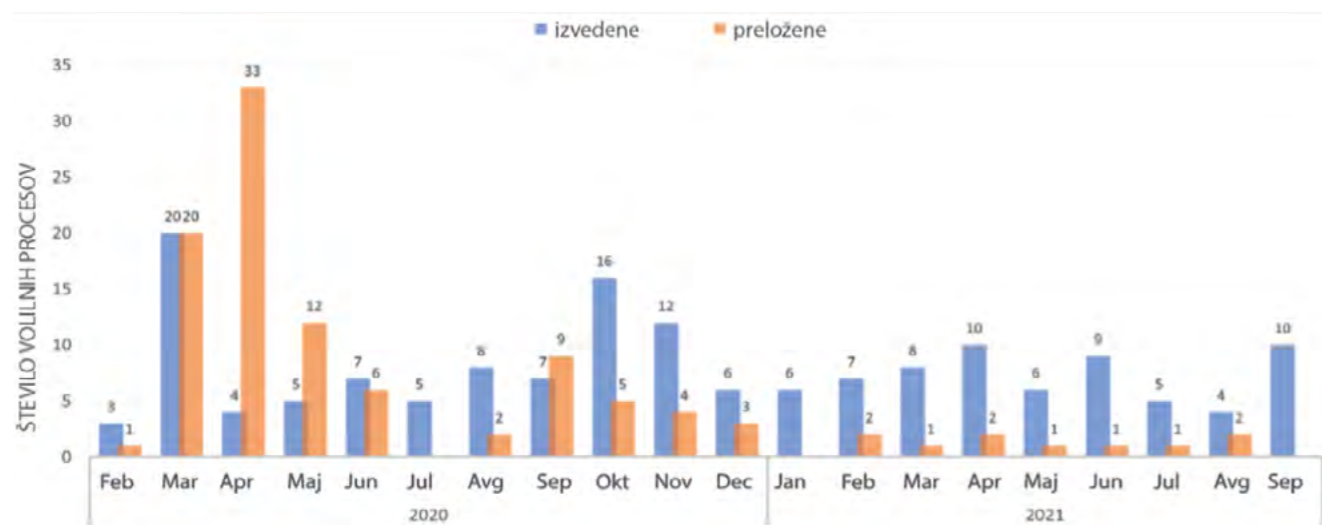
poglobljene raziskave, ki bi pripomogle k postopni uvedbi i-volitev (lokalnih, predsedniških ali državnozborskih) v prihodnosti v Sloveniji ter opredeliti trajnostne vidike, ki bi pomagali izpolnjevati okoljske cilje in močno zmanjšati ogljični odtis glasovalnih dogodkov.

IZVEDBE VOLITEV V ČASU IZBRUHA COVIDA19

Številne države so bile v času krize primorane sprejeti odločitev glede izvedbe ali začasne odložitve načrtovanih volitev in referendumov. Kakršna koli ideja o neizvedbi ali prestavitvi je vzbujala dvom ljudi v demokracijo. Z namenom zaščite volivcev in volilnega osebja pred nevarnim virusom so bili uporabljeni posebni načini glasovanja, npr. glasovanje po pošti, elektronska in internetna izvedba oddaje glasov (Manko idr., 2020).

Lokalne volitve v Franciji in Združenem kraljestvu ter regionalne volitve v dveh španskih regijah so bile odložene do izboljšanja razmer v državah (Esteve, 2021). V ZDA so bile odpovedane nekatere državne volitve, možnost preložitve predsedniških pa sta omenjala celo znana časnikarja New York Times in Politico (Sullivan, 2020). Predpostavlja se, da je od začetka leta 2020 in vse do konca leta 2021 vsaj 80 držav in ozemelj po svetu sprejelo odločitev, da nacionalne ali lokalne volitve prestavi. V državah članicah EU, ki so volitve načrtovale, je ta delež znašal 32,5 %. Delež članic EU, ki so se odločile glasovanje izvesti kljub pandemiji, je tako znašal 28,8 %, med njimi so bile tudi Slovenija (referendum), Estonija (lokalne volitve) in Francija (prvi krog lokalnih volitev) (IDEA, 2022).

Grafikon 1: Izvedene in preložene volitve v obdobju pandemije covid-19 po svetu

Vir: IDEA (2022)

IZVEDBA INTERNETNIH VOLITEV V PRETEKLOSTI

Oddaja glasov preko interneta s pomočjo IKT oz. i-volitve predstavljajo sistem, ki se kot sredstvo olajšanega dostopa do oddaje glasov vse bolj raziskuje in razvija. V Estoniji, edini državi, ki danes v celoti izvaja internetne volitve na vseh ravneh, ta možnost obstaja že vse od leta 2005. Na parlamentarnih volitvah leta 2019 je bilo preko interneta oddanih približno 44 % vseh glasov. Kljub temu pa je sistem še vedno predmet razprav in proučevanj, tudi v luči vpliva na okolje. Izpostavljajo se predvsem ranljivosti, povezane z uporabo IKT, po drugi strani pa enormna poraba papirja in velik ogljični odtis, ki se sprošča pri prevozu volivcev na mesta oddaje glasov. Z izzivom IKT so se srečali v Franciji, kjer so leta 2013 na županskih volitvah v Parizu prvič uporabili sistem internetne oddaje glasov. Zagovarjali so odpornost sistema proti goljufijam in izjemno varnost oddaje glasov, vendar

je časnik Metronews uspel dokazati, kako enostavno je bilo prekršiti strogo varnost in glas oddati pod različnimi imeni (Lichfield, 2013). Hkrati pa volitve s papirnatimi glasovnicami 10.000 volivcev povzročajo precejšnje emisije toplogrednih plinov. Spletna platforma Simply Voting (2022) je

predpostavila, da če se zgolj polovica volivcev do volišča pripelje na povprečni razdalji z običajnim avtomobilom, nastane skupno skoraj 4740 kg CO₂. Ob izvedbi i-volitev bi se ta delež porabe zmanjšal; upoštevajoč volivčevo napravo in porabo energije ter čas glasovanja, bi se skupno ustvarilo zgolj 120 kg CO₂.

Kljub polemikam o ranljivosti in kompleksnosti tehnologij za i-volitve ter izzivom digitalne ločnosti in trajnosti nekatere izmed držav po svetu internetne volitve uporabljajo v omejenem obsegu. V Armeniji lahko diplomatsko in vojaško osebje, ki je

napoteno v tujino, skupaj z družinskimi člani opravi registracijo za glasovanje preko interneta (Lappin, 2018). V nekaterih državah, npr. v Panami in Pakistanu, je možnost i-glasovanja dovoljena vsem volivcem, ki živijo v tujini (IDEA, 2022). Podobno je več držav v Avstraliji izkoristilo tovrsten način glasovanja, da bi invalidnim volivcem, zlasti tistim z nižjo stopnjo pismenosti ali okvaro vida, zagotovilo, da oddajo svoj glas neodvisno in brez kršitve tajnosti svoje izbire. Volivcem je omogočen dostop do spletne platforme, kjer za glasovanje uporabljajo orodja za glasno branje besedila na zaslonu računalnika, nato pa lahko na daljavo samostojno oddajo svoj glas (Despott, 2019).

Kljub dolgoletni uporabi internetnih volitev v nekaterih državah so k dvomom glede uvedbe in izvedbe veliko prispevale predvsem odkrite tehnološke pomanjkljivosti omenjenih volilnih tehnologij ter vsesplošna prisotnost kibernetnega kriminala in prevar, ki povzročajo veliko nezaupanje državljanov in tudi politike do tega. Pojavljajo se tudi vprašanja in izzivi kot posledica internetnega glasovanja volivcev v nenadzorovanem okolju, kar poveča možnosti prisilne oddaje glasov, prodaje glasov ipd. (Gaille, 2015). Ob tem bi lahko nerazumevanje vprašanj na glasovnicah volivcem predstavljalo dodatno skrb. Po drugi strani pa glasovanje preko interneta omogoča, da državljanom za oddajo svojega glasov ni treba zapustiti doma ali delovnega mesta, omogoči lažji dostop invalidom in državljanom v tujini, približa volitve mlajšim generacijam ter volilni proces pelje v smeri trajnostne izvedbe v prihodnosti.

VPLIV UPORABE IKT NA NAMERO UPORABE INTERNETNIH VOLITEV

S povečano uporabo IKT v času pandemije se je več kot očitno pokazala potreba po elektronskih načinih izvajanja storitev, tudi ko omenjamo področje izvajanja demokracije in posledično izvedbo volitev. Dečman (2018) v svoji raziskavi ugotavlja, da so predvsem mladi volivci tisti, ki so pripravljeni glasovati preko spleta in si želijo takšnih načinov glasovanja, ki omogočajo uporabo pametnih telefonov, ter glasovanja na daljavo. Pri mlajših generacijah naj bi internetno glasovanje tako tudi bolj pritegnilo nove volivce. V nedavnem prispevku German (2021) argumentira, da glasovanje preko interneta postane tudi veliko manj obremenjujoče zlasti za volivce z gibalnimi težavami.

Je torej internetna oddaja glasov na volitvah odgovor na težave današnje demokracije, kot so denimo nizka volilna udeležba, nizka ozaveščenost in nezaupanje v volilni proces? V večini držav je prav potencial tehnologije sprožil polemiko in razpravo o posodobitvi volilnih sistemov. Da bi ugotovili, kolikšen vpliv predstavlja razširjena uporaba IKT na dejansko pripravljenost uporabe internetnih volitev v prihodnje, smo izvedli raziskavo, osredotočeno na uporabo internetnih volitev v Sloveniji. Leto 2022 je bilo namreč t. i. super volilno leto, zato je bilo nedvomno primerno za izvedbo tovrstne raziskave.

V januarju 2022 smo s tem namenom izvedli telefonsko in spletno anketo ter pri tem uporabili vprašalnik z 38 različnimi vprašanji zaprtega tipa, s pomočjo katerih smo želeli izvedeti, ali uporaba informacijske tehnologije v zasebnem življenju državljanov pozitivno vpliva na pripravlj-

jenost uporabe tehnologije internetnih volitev. Rezultate 654 izpolnjenih vprašalnikov smo statistično obdelali, pred tem pa postavili naslednji hipotezi:

- Strah pred covidom-19 pozitivno vpliva na uporabo informacijske tehnologije v zasebnem življenju državljanov (e-storitve zasebnega in javnega sektorja).
- Uporaba informacijske tehnologije v zasebnem življenju državljanov pozitivno vpliva na namero uporabe tehnologije i-volitev v prihodnosti.

Predpostavili smo namreč, da tisti, ki jih je bolj strah okužbe s covidom-19, manj tvegajo in zato v času tveganja za okužbo raje delujejo od doma s pomočjo IKT. Hkrati pa s pogosto uporabo IKT in različnih spletnih storitev tem bolj zaupajo, so s tem področjem bolje seznanjeni in tako ne vidijo težav v volitvah preko interneta.

S pomočjo linearne regresije, ki omogoča napovedovanje odvisne spremenljivke glede na eno ali več neodvisnih spremenljivk, smo ugotovili, da rezultati kažejo zgolj šibko in celo rahlo negativno povezanost spremenljivk strahu pred covidom-19 in uporabo IKT. Hkrati smo z enako metodo ugotovili, da je uporaba IKT šibko povezana z namenom uporabe i-volitev. S tem smo ugotovili, da pandemične okoliščine niso vplivale na obseg uporabe tehnologije med anketiranci, prav tako pa med uporabniki ni veliko takih, ki bi zgolj zaradi svojih digitalnih veščin in IKT opremljenosti odšli na i-volitve. Odgovori tako ne izkazujejo, da bi bila uporaba IKT pglavitni dejavnik, ki bi anketirance prepričal za uporabo internetnih volitev. Zato je smiselno, da še naprej raziskujemo in ugotovimo, katere so prednosti in kateri so vplivi, ki bi volivke

in volivce prepričali za uporabo tovrstnega načina glasovanja. Če in ko se bo Slovenija odločila za uporabo internetnih volitev, pa bo ključno vlogo zagotovo igralo zaupanje v tehnologijo in sistem internetnih volitev. Po izkušnjah Estonije bo trajalo kar nekaj časa, da bodo prebivalci v Sloveniji i-volitve in klasične volitve obravnavali enakovredno.

POTENCIAL V PRIHODNOSTI

Za povečanje ravni e-demokracije in e-participacije, kamor sodijo tudi internetne volitve, je treba na državni ravni sprejeti ukrepe, na podlagi katerih lahko volivci vzpostavijo zaupanje v internetni glasovalni sistem. Pri tem imajo pomembno vlogo tehnične institucije in njihovi strokovnjaki, zaradi katerih lahko volivci bolj zaupajo postopkovni vlogi neodvisnih institucij, odgovornih za zagotavljanje splošne zanesljivosti in varnosti sistema ter z njim uporabljenega zaupanja vrednega mehanizma glasovanja. Volivcem je treba še pred uporabo sistema na volitvah dokazati, da so bili varnostni problemi, dvomi o anonimnosti in tajnosti glasov volivcev ter nevarnosti prirejanja rezultatov ustrezno obravnavani in rešeni. Pomembno je, da se v javnosti poudarjajo tudi vidiki varnosti izven nadzora internetnega glasovalnega sistema – denimo naprav, ki jih volivci uporabljajo za oddajo svojih glasovnic. Tveganje se je treba zavedati tako z vidika izvajalcev volitev kot tudi volivcev, ki svoj glas oddajajo. Če volivci s svojimi digitalnimi veščinami varno uporabljajo svoje naprave, je ena od težav že rešena. Naloga države pa je, da pripravi ustrezno informacijsko rešitev in jo transparentno predstavi širši javnosti s podkrepljenim dialogom javnosti in stroke. Če je bil kdaj primeren čas za glasovanje s pomočjo pametnega telefona in računal-

nika iz udobja domačega naslonjača, je bilo zagotovo čas pandemije in čas po njej. Internetno glasovanje ne zahteva fizičnih stikov, je priročno in uporabnikom interneta znano, hkrati pa pomaga zmanjšati negativen vpliv na okolje. Oddaja glasov za kandidate se ne razlikuje veliko od plačevanja računov preko elektronske banke ali naročila izdelkov preko spleta. Kljub temu uvedba vzdržnega sistema prinaša varnostne izzive in določeno mero nezaupanja, ki bo v prihodnosti pri nekaterih državljanih še vedno prisotna. Povečana uporaba IKT,

ki je bila zaznana v obdobju pandemije, danes prerašča v normalnost. Verjamejo, da bo postopno uvajanje internetnega glasovanja ob preostalih možnostih e-participacije in e-demokracije pripomoglo k višji volilni udeležbi mladih, kot tudi tistih, ki so v času izvedbe volitev v tujini ali pa zaradi kakršnih koli gibalnih oviranosti ne morejo obiskati volišča. S tem pa poskrbimo za enostavno udeležbo vseh državljanov, ki želijo izkoristiti svojo pravico do oddaje glasu.

slovarček

- **e-volitve:** Glasovanje, pri katerem se za pomoč pri oddaji in štetju glasovnic na volitvah uporabljajo elektronska sredstva. Najpogostejša je uporaba samostojnih elektronskih naprav. Sopomenka: e-glasovanje.
- **i-volitve:** Način oddaje glasu z elektronskimi sredstvi (računalnik, tablica, pametni telefon) preko interneta.
- **indeks DESI:** Indeks digitalnega gospodarstva in družbe. Povzema kazalnike uspešnosti digitalizacije in napredka v državah članicah EU. Meri se pod okriljem Evropske unije.
- **e-participacija:** Sodelovanje državljanov v procesih oblikovanja in upravljanja politik ter pri odločanju s pomočjo informacijsko-komunikacijskih tehnologij.

Viri in literatura

Možnosti za mednarodno udejstvovanje: IES, ASEF

IES Abroad – študijski programi v tujini

IES Abroad nudi več kot 140 programov študija in pripravništev za visokošolske/univerzitetne študente in študentke na 34 lokacijah po svetu.

Prijava je brezplačna, zahteve in rok za prijavo se razlikujejo glede na program. Več informacij najdete na [povezavi](#).

Program IES Abroad nudi tudi štipendijski sklad in dodatne vire za možnosti financiranja, ki so na voljo vsem študentom in študentkam.

Za več informacij se obrnite na: info@IESabroad.org.

ASEF Junior Fellowship – štipendije za raziskovalni obisk tujini

<https://asef.net/junior-fellowship/>

Ameriško-slovenska izobraževalna fundacija ASEF je objavila razpis za štipendijski program ASEF Junior Fellows – štipendije za raziskovalni obisk v tujini. Gre za triletni program, v okviru katerega izbrane študentke in študenti dobijo priložnost 10-tedenskega raziskovalnega obiska na prestižnih univerzah po svetu (npr. na Univerzi Harvard, Univerzi Stanford, UC Berkeley, Univerzi Cambridge) pod mentorstvom slovenskega profesorja/-ice na izbranem področju. Poleg tega so štipendisti ASEF vključeni v različne dejavnosti, kjer imajo priložnost v celoti uresničiti svoj potencial.

V ASEF-u si prizadevajo za oblikovanje posameznikov, ki jih odlikuje akademska odličnost, oblikovani značaj in zavzemanje za dobrobit skupnosti, zato vabimo vse zainteresirane, da se prijavijo na razpis in postanejo del ASEF zgodbe.

Prijavnice za štipendijski program ASEF 2023 so odprte do preklica in na voljo na [povezavi](#).

Vprašanja v zvezi z razpisom pošljite na info@asef.net.

Vabljeni k prijavi in delitvi!

Neformalna skupina

»Perspektiva Fakultete za upravo«

Na Fakulteti za upravo smo posebej ponosni na svoje najboljše študente in diplomante. Zato smo z namenom medsebojnega povezovanja in podpore na karierni poti perspektivnih študentov in diplomantov skupaj s prodekanom za prenos znanja doc. dr. Jernejem Buzetijem (pobudnik ideje in začetnega razvoja) in ekipo skupine prenosa znanja na Fakulteti za upravo oblikovali neformalno skupino Perspektiva Fakultete za upravo.

V Perspektivo FU so vključeni perspektivni študentje in diplomanti naše fakultete, ki izstopajo zaradi svojih talentov in potencialov. S svojimi dobro razvitimi kompetencami pozitivno vplivajo na spreminjanje sebe in družbe. Trenutno Perspektivo FU sestavlja približno 30 članic in članov, ki so glede na status in zaključeno izobrazbo razvrščeni v dve skupini, in sicer tako imenovano skupino »juniorji« (študentje) in skupino »seniorji« (diplomanti), saj si tako lažje pomagajo ter izmenjujejo informacije in nasvete. Člani Perspektive FU so povabljeni v skupino kot študentje, da pa povezovanje med člani skupine poteka tudi po zaključenem študiju na fakulteti, iz skupine ne izključujemo vseh tistih, ki so študij že zaključili. Ti člani so namreč pomembna vrednost skupine, ker že vzpostavljajo svoje socialne povezave v poslovnem svetu in lahko pomagajo pri odpiranju številnih kariernih in drugih poslovnih priložnosti za člane skupine, študente fakultete in Fakulteto za upravo.

V želji, da bi člani Perspektive FU spoznali aktivne osebe v gospodarstvu in v družbi, ki jim lahko pomagajo na njihovi karierni poti, smo se v dobrih dveh letih delovanja na poslovnih srečanjih in poslovnih večerjih srečali z g. Mihom Lavtarjem (podjetnik in direktor spletne agencije Optiweb), g. Darkom Đurićem (najboljši slovenski paraplavalec), g. Žigom Vavpotičem (nekdanji neizvršni direktor in sedanji svetovalec v podjetju Outfit7) in g. Markom Borisom Andrijaničem (nekdanji minister za digitalno preobrazbo, ki je na lestvici Svetovnega gospodarskega foruma – WEF uvrščen med 110 najbolj obetavnih

mladih globalnih voditeljev). Ogledali smo si tudi podjetji Optiweb in Outfit7. Ker nam je izredno pomembno, da se člani med seboj mrežijo in gradijo dobre odnose, tradicionalno organiziramo neformalna srečanja Perspektive FU. Skladno z izraženimi interesi članov po pridobitvi novih znanj pa zanje izvajamo različne izobraževalne dogodke. V študijskem letu 2022/2023 imamo natančno pripravljen načrt aktivnosti, ki obsega tudi velik obseg izobraževalnih dogodkov, ki bodo članom Perspektive FU na voljo brezplačno.

Z našimi perspektivnimi in ambicioznimi posamezniki se lahko Fakulteta za upravo ponosno predstavi organizacijam, skupinam in različnim javnostim. Ob tem nam je prav v posebno čast, da so v letošnjem študijskem letu na Univerzi v Ljubljani med vsemi njenimi članicami ravno neformalno skupino Perspektiva FU prepoznali kot najboljši primer prakse ravnanja z nadarjenimi študenti ter diplomanti. V letošnjem študijskem letu tako nadaljujemo z načrtovanimi aktivnostmi, saj želimo, da se neformalna skupina Perspektiva FU ohranja, krepi in postaja močnejša, s tem pa ostane pomemben človeški in socialni kapital ter ponos Fakultete za upravo.

Ekipo Perspektive FU

Strokovni svet za trajnostni razvoj javne uprave

Navezavo na trajnostne tematike predstavljamo tudi z opisom vključenosti Fakultete za upravo v Strokovni svet za trajnostni razvoj javne uprave (v nadaljevanju Svet), ki ga je s sklepom ustanovilo Ministrstvo za javno upravo dne 5. decembra 2022. Funkcijo predsedovanja Svetu je prevzela ministrica Sanja Ajanović Hovnik, njegova strokovna vodja pa bo prof. dr. Polonca Kovač. Prav tako sta izmed 28 članov v Svet imenovana tudi doc. dr. Nejc Brezovar in doc. dr. Iztok Rakar.

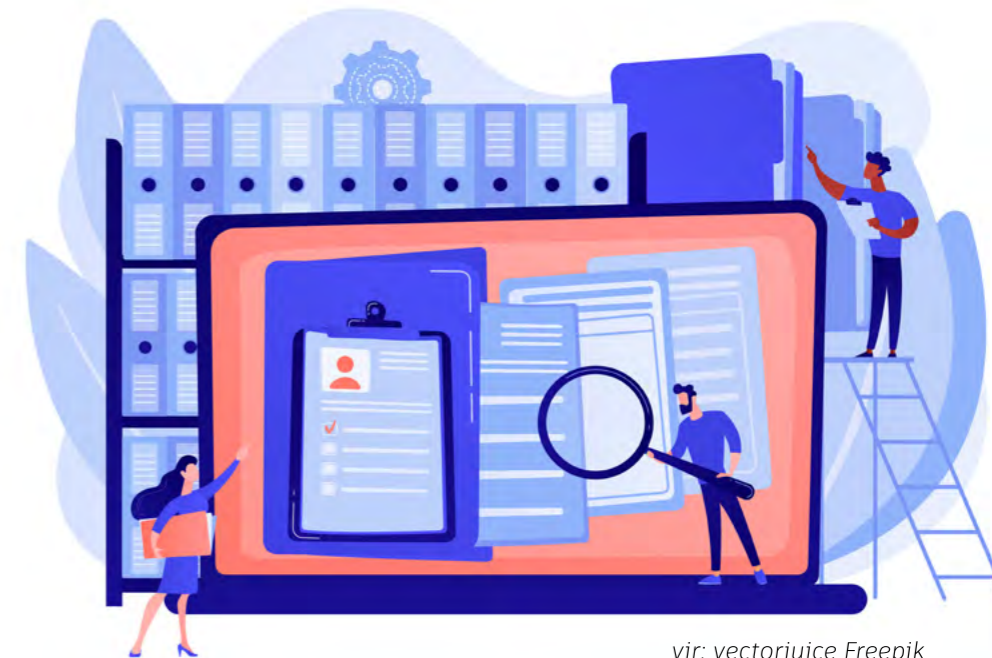
Ministrstvo za javno upravo je 5. decembra 2022 s sklepom ustanovilo Strokovni svet za trajnostni razvoj javne uprave (v nadaljevanju Svet). Funkcijo predsedovanja Svetu je prevzela ministrica Sanja Ajanović Hovnik, njegova strokovna vodja pa bo prof. dr. Polonca Kovač, ki poučuje na Fakulteti za upravo. Prav tako sta izmed 28 članov v Svet imenovana še dva profesorja s Fakultete za upravo, in sicer doc. dr. Nejc Brezovar in doc. dr. Iztok Rakar.

Svet je bil ustanovljen za opravljanje naslednjih delovnih nalog:

- iskanje konkretnih rešitev na področju kakovosti predpisov,
- reorganizacija upravnih enot s ciljem kakovostnejših javnih storitev, usmerjenih v uporabnike,
- vključevanje javnosti v oblikovanje politik,
- regulacija upravnih postopkov in
- digitalizacija upravnega poslovanja.

Svet opravlja naloge, ki so v okviru postavljenega delovnega področja Sveta. S svojim delovanjem naj bi doprinal k uresničevanju načel trajnostnega razvoja javne uprave. Izboljšal naj bi delovne pogoje, pogoje za poslovanje z državljani in kompetence javnih uslužbencev. To naj bi povečalo zaupanje državljanov v državne institucije, hkrati pa naj bi se izboljšalo strateško upravljanje javnih institucij in koordiniran razvoj javne uprave.

Karierno središče Fakultete za upravo

vir: vectorjuice Freepik

Z namenom, da vzpostavimo še boljšo povezanost med diplomanti in študenti Fakultete za upravo Univerze v Ljubljani ter delodajalci, smo se odločili, da na fakulteti vzpostavimo Karierno središče Fakultete za upravo, ki je v prvi fazi oblikovalo in sedaj vodi bazo podatkov o diplomantih in študentih fakultete. Baza podatkov predstavlja pomoč Fakulteti za upravo zlasti v tistih primerih, ko se delodajalci obrnejo na fakulteto z željo, da jim pomagamo poiskati dobre in zainteresirane kandidate za poslovno sodelovanje (npr. zaposlitev). Na podlagi pridobljenih osnovnih podatkov o študentu/diplomantu pripravimo osnovni profil posameznika, ki predstavlja osnovo pri identificiranju primernih diplomantov oz. študentov Fakultete za upravo za različne oblike poslovnih sodelovanj z delodajalci.

Prvo leto mentorskega programa »Alumni za študente«

Nataša Svržnjak

Center za razvoj pedagoške odličnosti
koordinatorka Kluba alumnov FU

Klub alumnov Fakultete za upravo se je novembra 2021, skupaj s 23 članicami UL, priključil k UL projektu mentorskega programa »Alumni za študente«.

V osrčju projekta je nova oblika neformalnega mentorstva, t. i. osvetlitev delovnega mesta, kjer alumni omogočijo študentom enodnevni vstop v svoje delovno okolje oziroma jih seznanijo s specifikami in izzivi delovnega mesta. Na ta način študenti spoznajo njihovo delo, karierno pot, kar jim lahko pomaga pri nadaljnjih kariernih odločitvah oziroma lažji prehod v delovno okolje.

Študentom Fakultete za upravo je bilo v letu 2022 na voljo 15 mentorjev alumnov FU, ki so ponujali fizični oziroma virtualni vpogled v svoje delovno mesto na Gospodarski zbornici Slovenije, pri Informacijskem pooblaščenca RS, Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana, Centru za socialno delo Ljubljana, Univerzi v Bergnu (Norveška), Agenciji RS za okolje, Združenju Manager, Generalnem finančnem uradu RS, Biotehniški fakulteti UL, Univerzi v Ljubljani, Občini Sežana, Upravni enoti Črnomelj, itd.

K projektu je pristopilo 19 študentov Fakultete za upravo, ki so se za en dan priključili izbranemu mentorju - alumnu FU ter se dodobra spoznali z njegovim delovnim mestom. Obenem so lahko preverili ustreznost določenega delovnega mesta ter pridobili dragocene praktične izkušnje.

V Klubu alumnov nadaljujemo s sodelovanjem v mentorskem programu tudi v letu 2023. Tako alumne kot študente vabimo k vpisu v klub, preko katerega se lahko vključijo v mentorski program.

Včlanitev poteka preko spletnega portala [alumniUL](http://alumniul.com), ki je dostopen na alumniul.online.

Svoje vtise o sodelovanju v mentorskem programu sta nam podala mentor alumni Grega Rudolf, ki je predstavil svoje delovno mesto pri Informacijskem pooblaščenca RS in študentka Patricija Pečnik, ki je spoznala delovno okolje na Gospodarski zbornici Slovenije.

Grega Rudolf, alumen 2. stopnje, program Uprava – Upravljanje javnega sektorja:

Biti mentor je dragocena izkušnja, saj omogoča, da svoje znanje in izkušnje, ki sem jih pridobil v sklopu svojega delovnega mesta delim z drugimi ter jim pomagam pri krmarjenju po njihovem osebnem in nadaljnjem poklicnem razvoju. Poleg tega mi je mentorstvo študentke pomagalo lažje razumeti, kaj danes študente v sklopu študija na fakulteti zanima in kako vidijo poslanstvo delovnega mesta in organizacije, kjer delam. Bodočim alumnom oziroma študentom predlagam, da si vzamejo čas in izmenjajo izkušnje ter znanja v okviru projekta, saj študentom na eni strani podajo pomemben uvid v delovno mesto, ki ga opravljajo kot tudi na drugi strani slišijo njihove zanimive izkušnje in poglede na tvoje delo. Vsekakor je bil projekt obojestransko koristen, saj zagotavlja občutek izpolnjenosti ter osebne rasti tako za mentorja kot za mentoriranca.

Patricija Pečnik, študentka 3. letnika, program Upravljanje javnega sektorja, smer Upravljanje v Evropski uniji:

V študijskem letu 2021 – 2022 sem se odločila, da poleg formalnega znanja, ki mi ga ponuja študij, svoje znanje nadgradim s praktičnimi izkušnjami iz prve roke ter s pomočjo mreženja ustvarim nove vezi z morebitnimi bodočimi delodajalci. Zato sem se odločila za mreženje in se s pomočjo projekta Mentorstvo alumni- študent povezala z gospodom Matejem Kirnom iz Gospodarske zbornice Slovenija. Ob sodelovanju z gospodom Kirnom, sem prejela veliko koristnih informacij in nasvetov za lažji prehod iz študija na delo, poleg tega pa mi je bila ponujena tudi izjemna priložnost sodelovanja na zaključni konferenci enega izmed pomembnejših projektov KOC HRANA 2, kjer sem imela možnost svoje znanje izmenjati s predstavniki več kot 30 podjetij iz Slovenije, kar je bila zares edinstvena izkušnja. S pomočjo projekta Mentorstvo alumni-študent sem prejela obilo informacij, nasvetov in predvsem izjemno priložnost mreženja, predvsem pa sem s pomočjo sodelovanja v tem projektu izstopila tudi iz svoje "cone udobja", zato tovrstno sodelovanje toplo priporočam.

ŠTUDENSKA KONFERENCA

Študentska konferenca se bo odvijala 1. 3. na Fakulteti za upravo. Osrednja tematika 13. študentske konference, ki jo po nekaj letih ponovno organizira ŠS FU v sodelovanju s študentsko organizacijo FU – Ful Povezani, bo »Od Fakultete za upravo v kariero«.

2. URADNI PIKNIK ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE FAKULTETE ZA UPRAVO

Po več kot uspešnem 1. uradnem pikniku ŠO FU, ki se ga je udeležilo več kot 150 študentov in zaposlenih, bo za vse študente in zaposlene na FU študentska organizacija FUL Povezani ponovno organizirala, zdaj že lahko rečemo tradicionalni, 2. uradni piknik ŠO FU. Piknik bo ponovno na sporedu tik po poletnem izpitnem obdobju, zato izgovorov za neudeležbo ni.

HOODIE

FUL Povezani in Fakulteta za upravo se lahko pohvalijo s 1. uradnim hoodijem FU. Hoodie je na voljo za vse študente in zaposlene na FU, kjer ga je že mogoče kupiti po študentom dostopni ceni. Bodi ful povezan in s ponosom obleci hoodie FU.

STROKOVNA ESKURZIJA

Študentska organizacija Fakultete za upravo FUL Povezani bo v aprilu v sodelovanju s ŠS FU ponovno organizirala strokovno ekskurzijo. Naj lokacija zaenkrat ostane še skrivnost, dejstvo pa je, da se na strokovni ekskurziji ne manjka.

13. ŠTUDENSKA KONFERENCA FAKULTETE ZA UPRAVO

1. MAREC | 9.00 - 13.00 | FAKULTETA ZA UPRAVO | P14

OKROGLA MIZA: OD FAKULTETE ZA UPRAVO V KARIERO

- BREZPLAČNO FOTOGRAFIRANJE ZA CV
- DELAVNICA: USTVARI SVOJ CV
- PREDSTAVITVE DELODAJALCEV IN HITRI ZMENKI Z DELODAJALCI

